

Κυπριακή Εθνική Έκθεση

Προκειμένου να συμβάλει στην αποτελεσματική και συνεπή εφαρμογή του ποινικού δικαίου της ΕΕ στον τομέα των δικαιωμάτων των θυμάτων εγκληματικών πράξεων και, ειδικότερα, στην εφαρμογή και την πρακτική εφαρμογή της οδηγίας 2012/29 / ΕΕ.

Περιεχόμενα

Συγγραφέας.....	3
Περίληψη	3
Εισαγωγή και υπόβαθρο	4
Μεθοδολογία.....	5
Κύρια δομή και οι αρχές του Εθνικού δικαστικού συστήματος.....	7
Ρόλος και Καθήκοντα Δημόσιων Κατηγορών	7
Οργάνωση Δικαστηρίων	8
Εθνική και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για την υποστήριξη των θυμάτων βίας και εγκλημάτων ..9	
Οδηγία 2012/29/ΕΕ θέσπισης ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας.....	9
Θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης.....	10
Σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση παιδιών και παιδική πορνογραφία	12
Θύματα βίας στην οικογένεια	14
Εθνικές υπηρεσίες: Νόμος και αρμοδιότητες βάση νομοθεσίας.....	15
Υπουργείο Υγείας	15
Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	15
Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού	16
Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης	17
Μη-Κυβερνητικές υπηρεσίες που παρέχουν υπηρεσίες στήριξης των θυμάτων	18
Ανάλυση της εθνικής νομικής νομοθεσίας που μετέφερε την Οδηγία στην εθνική έννομη τάξη	19
Κύριες αλλαγές, κενά και προκλήσεις στην εφαρμογή της Οδηγίας στο Εθνικό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.....	19
Κύριες αλλαγές.....	20
Κενά - αδύνατα σημεία	20
Προκλήσεις	22
Συστάσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή της Οδηγίας.....	23
Συμπεράσματα	25
Λίστα ερωτηθέντων.....	26
Υπηρεσίες στην Κύπρο.....	27
Βιβλιογραφία	34
Παραρτήματα	34

Συγγραφέας

Κα Χριστίνα Μαύρου (LL.B (Hons) και LL.M (Hons) στο Διεθνές και Συγκριτικό Δίκαιο).

Περίληψη

Κατά την εθνική έκθεση για την Κύπρο σε σχέση με τα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, οι ερευνητές μας έχουν εξετάσει τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης καθώς και τα δικαιώματα που πηγάζουν σε σχέση με την Οδηγία 2012/29/ΕΕ. Η ανάλυση του Κυπριακού Νομοθετικού πλαισίου (Ο περί της Θέσπισης Ελάχιστων Προτύπων σχετικά με τα Δικαιώματα, την Υποστήριξη και την Προστασία των Θυμάτων της Εγκληματικότητας Νόμος), σε σχέση με την Οδηγία 2012/29/ΕΕ περιλαμβάνει και συνεντεύξεις με επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με θύματα εγκληματικών πράξεων. Αν και υπάρχει πλέον ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο όσο αφορά τα θύματα εγκληματικών πράξεων, πολλές φορές δεν αντικατοπτρίζεται στην πράξη. Το γεγονός πως στην Κύπρο δεν έχουμε τυποποιημένες διαδικασίες τις οποίες να ακολουθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς για όλα τα θύματα εγκληματικών πράξεων, αφήνει να εννοηθεί πως είναι περιορισμένο το φάσμα υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων. Μέσα από την έρευνα διαφαίνεται κυρίως η υποστελέχωση των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων καθώς και η ασυνεννοησία των εμπλεκόμενων φορέων υποστήριξης, κάτι που οδηγεί στην περαιτέρω θυματοποίηση και καταπάτηση των δικαιωμάτων των θυμάτων εγκληματικών πράξεων.

Εισαγωγή και υπόβαθρο

Η εθνική έκθεση για την Κύπρο εκπονήθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - ΓΔ Δικαιοσύνης και Καταναλωτών (Ref JUST - AG - 2016 - 760641), του χρηματοδοτούμενου προγράμματος SupportVoC: Ανάπτυξη ενός Γενικού μοντέλου Υπηρεσιών Υποστήριξης για την άσκηση των Δικαιωμάτων των Θυμάτων εγκληματικότητας προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που συναντώνται. Το πρόγραμμα επιδιώκει να συμβάλει στην αποτελεσματική και συνεπή εφαρμογή του ποινικού δικαίου της ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Συγκεκριμένα, κατά πρώτον, κύριος στόχος είναι να συμβάλει στην πρακτική εφαρμογή της οδηγίας 2012/29/ΕΕ, η οποία θα παράσχει την ανάπτυξη ενός προτύπου και τυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας για γενικές υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων, οι οποίες θα είναι ευέλικτες και προσαρμόσιμες σε διαφορετικό εθνικό ή περιφερειακό πλαίσιο. Κατά δεύτερο, να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ αρμόδιων αρχών και άλλων φορέων ή οργανισμών που έρχονται σε επαφή με τα θύματα.

Λόγω της αυξανόμενης ροής προσφύγων και μεταναστών τα τελευταία χρόνια, η εμπορία ανθρώπων καθώς και η ξαφνική αύξηση των εγκλημάτων μίσους δημιούργησαν ένα νέο περιβάλλον το οποίο απαιτείται να αντιμετωπιστεί με αλλαγές και νέα μέτρα, ιδιαίτερα όσο αφορά την υποστήριξη θυμάτων η οποία είναι θεμελιώδους σημασίας.

Η οδηγία 2012/29/ΕΕ θεσπίζει ελάχιστα πρότυπα για τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, σύμφωνα με τα οποία τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν την πρόσβαση των θυμάτων και των μελών της οικογένειάς τους σε γενική βοήθεια θύματος και ειδικών, σύμφωνα με τις ανάγκες τους. Προκειμένου να συμβάλει στην αποτελεσματική και συνεπή εφαρμογή του ποινικού δικαίου της ΕΕ στον τομέα των δικαιωμάτων των θυμάτων εγκληματικών πράξεων και ειδικότερα στην εφαρμογή και την πρακτική εφαρμογή της οδηγίας 2012/29/ΕΕ, το 'Hope For Children' CRC Policy Center και άλλοι συνεργάτες, με συντονιστή το Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης, υλοποιούν το έργο SupportVoC στην Κύπρο, την Ελλάδα, τη Βουλγαρία και την Ιταλία με στόχο την ανάπτυξη ενός προτύπου και τυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας (SOP) για γενικές υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων που θα είναι ευέλικτες και προσαρμόσιμες σε διαφορετικά εθνικά ή περιφερειακά πλαίσια καθώς και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ αρμόδιων αρχών και άλλων οργανισμών που έρχονται σε επαφή με τα θύματα.

Στα μέτρα ευρωπαϊκής κλίμακας που μπορούν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της βίας περιλαμβάνεται η οδηγία της ΕΕ για τα θύματα της εγκληματικότητας (2012/29/ΕΕ) και η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Η οδηγία της ΕΕ για τα θύματα της εγκληματικότητας, η οποία υιοθετήθηκε το 2012, θεσπίζει ελάχιστα πρότυπα σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων της εγκληματικότητας στην ΕΕ, και κάνει ρητή αναφορά στα θύματα βίας λόγω φύλου, τα θύματα σεξουαλικής βίας και τα θύματα βίας σε πλαίσιο στενών σχέσεων.

Αν και η Οδηγία της ΕΕ για τα θύματα εγκληματικότητας αφορά μεν όλα τα θύματα, κάνει όμως ειδικότερη αναφορά στα θύματα βίας λόγω φύλου, καθώς και άλλα ευάλωτα θύματα με παράλληλη αναφορά στο ενδεχόμενο πολλαπλής ευάλωτότητας, όπως οι γυναίκες με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Η Οδηγία αποσκοπεί στην παροχή της βάσης για την ανάπτυξη στοχευμένων μέτρων καταπολέμησης της βίας, σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των γυναικών που έχουν υποστεί βία, τόσο σε επίπεδο στήριξης θυμάτων όσο και για τις παρεμβάσεις της ποινικής διαδικασίας (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>).

Είναι επίσης σημαντικό να αναφέρουμε πως μέχρι πρόσφατα, η προστασία και η θέσπιση ελάχιστων προτύπων για τα θύματα εγκληματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, βασιζόταν

στην Απόφαση – Πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 15^{ης} Μαρτίου 2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες. Η απόφαση – πλαίσιο προέβλεπε τα ελάχιστα δικαιώματα για τα θύματα εγκληματικότητας κατά την διάρκεια των ποινικών διαδικασιών, ωστόσο, δεν προχωρούσε αρκετά σε σχέση με την προστασία των θυμάτων καθώς και τα δικαιώματά τους. Έτσι, τον Ιούνιο του 2011, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε ψήφισμα σχετικά με τη σύνταξη ενός οδικού χάρτη για την ενίσχυση των δικαιωμάτων και της προστασίας θυμάτων, ιδιαίτερα στις ποινικές διαδικασίες, που είναι γνωστός ως ο «Οδικός Χάρτης της Βουδαπέστης». Στο παράρτημα του Οδικού Χάρτη της Βουδαπέστης προβλεπόταν μια σειρά ενεργειών που έπρεπε να πραγματοποιηθούν για την ανάπτυξη και την προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο οδικός χάρτης πορείας αναφερόταν και στην απόφαση – πλαίσιο καθώς κατά την άποψη του Συμβουλίου έχρηζε συμπλήρωσης και αναθεώρησης καθώς θεωρήθηκε ότι χρειαζόταν η εφαρμογή νέας νομοθεσίας για την προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων. Ως αποτέλεσμα, εκπονήθηκε η Οδηγία για τα θύματα η οποία αντικατέστησε την απόφαση – πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001F0220>).

Το περιορισμένο φάσμα των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων εγκληματικών ενεργειών καθώς και η έλλειψη γνώσης και κατανόησης της τραυματικής ψυχολογικής κατάστασης των θυμάτων, οδηγεί στην αναποτελεσματική υλοποίηση του εθνικού και Ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου (Οδηγία για Θύματα 2012/29/ΕΕ) στην Κύπρο, σχετικά με την πρόσβαση των θυμάτων στη δικαιοσύνη. Η Οδηγία αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι τα θύματα της εγκληματικότητας αφού έχουν λάβει την απαραίτητη πληροφόρηση, στήριξη και προστασία χωρίς διακρίσεις και σε εξατομικευμένη βάση, είναι σε θέση να συμμετέχουν στην ποινική διαδικασία.

Πολλές φορές γινόμαστε μάρτυρες της ασυνεννοησίας των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών, κάτι που προσθέτει στο πρόβλημα και οδηγεί στην κακομεταχείριση των θυμάτων αφού υπάρχουν περιπτώσεις που μπορεί να κληθούν να δώσουν κατάθεση για το έγκλημα που διαπράχθηκε εις βάρος τους αρκετές φορές. Αυτό, οδηγεί σε περαιτέρω θυματοποίηση και στην καταπάτηση των δικαιωμάτων τους. Συνεπώς, δεν υπάρχει σωστή παρακολούθηση των υπηρεσιών και ολιστική βοήθεια στη στήριξη των θυμάτων.

Η Οδηγία 2012/29/ΕΕ παρέχει μια στέρεη βάση για την ανάπτυξη στοχοθετημένων μέτρων καταπολέμησης της βίας, σε κρατικό επίπεδο, προκειμένου να καλύπτονται οι ανάγκες των γυναικών που έχουν υποστεί βία, τόσο σε επίπεδο υποστήριξης θυμάτων όσο και ως προς τις παρεμβάσεις της ποινικής δικαιοσύνης.

Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι η ανάλυση της Κυπριακής πραγματικότητας (καθώς θα παραχθούν εκθέσεις μέσω του προγράμματος και σε άλλες χώρες – μέλη της ΕΕ) σύμφωνα με την Οδηγία 2012/29/ΕΕ σχετικά με τα δικαιώματα και την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων και την εφαρμογή των γενικών υπηρεσιών στήριξης θυμάτων, καθώς και την ανάλυση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών της στήριξης θυμάτων μέσα από Κυπριακούς μηχανισμούς στήριξης. Επίσης, το πρόγραμμα συμβάλλει στην αναθεώρηση και ανάλυση των εθνικών νομικών πλαισίων σχετικά με τα δικαιώματα και την προστασία των θυμάτων εγκλημάτων καθώς και την εφαρμογή τους.

Μεθοδολογία

Στα πλαίσια της έρευνας, οι ερευνητές μας έχουν εξετάσει την Κυπριακή νομοθεσία περί της στήριξης θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Κατ'επέκταση το πρώτο σκέλος της έρευνας επικεντρώθηκε στην παροχή υπηρεσιών στήριξης θυμάτων σύμφωνα με την Οδηγία 2012/29/ΕΕ και κατά πόσο αυτή αντικατοπτρίζεται στην Κυπριακή νομοθεσία («Ο περί της

Θέσπισης Ελάχιστων Προτύπων σχετικά με τα Δικαιώματα, την Υποστήριξη και την Προστασία των Θυμάτων της Εγκληματικότητας Νόμος»). Εξετάζεται μέσα από την έρευνα η θέση των ανήλικων και ενήλικων θυμάτων. Αν και όλες οι νομοθεσίες που ισχύουν για τους ενήλικες, ισχύουν και για τους ανήλικους, εντούτοις, αναγνωρίζονται και από την Κυπριακή Δημοκρατία αλλά και από το Ευρωπαϊκό Δίκαιο σαν ευάλωτες ομάδες, έτσι, υπάρχει περισσότερη προστασία όταν αφορά ανήλικα θύματα όπως μπορεί να διατυπωθεί στη συνέχεια της έρευνας. Είναι και ο κύριος λόγος που βλέπουμε τις νομοθεσίες καθώς και τις υπηρεσίες που παρέχονται από τα Υπουργεία, ολιστικά, χωρίς να διαχωρίζουμε σε κομμάτια τι αφορά τα ενήλικα και τι τα ανήλικα θύματα εκτός από το Νόμο περί της Πρόληψης και Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας (Νόμος 91 (I) 2014). Αυτό, μπορούμε να το δούμε και μέσα από τη συνέντευξη #05 και #011 όπου όσο αφορά το ΤΑΕ, οι αξιωματικοί επισήμαναν ότι σε όλα τα θύματα εγκληματικότητας παρέχεται πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματά τους μέσω ενός εντύπου.

Το δεύτερο σκέλος της έρευνας επικεντρώθηκε σε συγκεκριμένες ομάδες επαγγελματιών οι οποίοι είναι μέλη εθνικών νομικών επιτροπών και χάραξης πολιτικής, εκπρόσωποι των υπηρεσιών ποινικής δικαιοσύνης καθώς και δημόσιους υπαλλήλους και εκπροσώπους μη-κυβερνητικών οργανισμών. Οι ερευνητές μας προσπάθησαν να υλοποιήσουν είκοσι συνεντεύξεις με λειτουργούς των προαναφερθέντων κατηγοριών όπως αναφέρεται και στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα SupportVoC.

Οι λειτουργοί είναι επαγγελματίες που δουλεύουν στην παροχή υπηρεσιών στήριξης θυμάτων από διάφορους μη-κυβερνητικούς οργανισμούς, όπως για παράδειγμα το ΣΠΑΒΟ (Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια), το Cyprus STOP Trafficking, το MIC (Migrant Information Center), όπως επίσης και επαγγελματίες από το Σπίτι του Παιδιού καθώς και λειτουργούς από την ιδιωτική Στέγη Ασυνόδευτων Ανηλίκων (Homes for Hope).

Επίσης, οι ερευνητές μας, ήρθαν σε επαφή με επαγγελματίες από τη Νομική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, Δικαστή του Κακουργιοδικείου Λευκωσίας, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης (αστυνομικοί), Υπουργείο Υγείας (επαγγελματίες ψυχικής υγείας), το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (λειτουργοί κοινωνικών υπηρεσιών), επαγγελματίες δικηγόροι συμπεριλαμβανομένου ενός από τους επαρχιακούς προέδρους του Δικηγορικού Συλλόγου Κύπρου, με εμπειρία σε ποινικές υποθέσεις εκπροσωπώντας θύματα εγκληματικότητας.

Αυτό, ήταν και το πιο δύσκολο κομμάτι της έρευνας καθώς τα εμπόδια που αντιμετώπισαν οι ερευνητές μας είχαν να κάνουν με την επικοινωνία με τις ομάδες επαγγελματιών. Αυτό, ίσως να οφείλετε στο επιβαρυνμένο τους πρόγραμμα καθώς είναι άτομα που είναι μέλη εθνικών νομικών επιτροπών και χάραξης πολιτικής. Κατά συνέπεια, αυτό δημιούργησε μεγάλη καθυστέρηση στην υλοποίηση των συνεντεύξεων αφού πολλές φορές οι ερευνητές μας δεν μπορούσαν να μιλήσουν μαζί τους, ούτε τηλεφωνικώς. Οι περισσότεροι από τους εμπλεκόμενους συνεντευξιζόμενους, ζήτησαν να μην ηχογραφούνται κυρίως λόγω του ότι έδιναν παραδείγματα υποθέσεων που έχουν αντιμετωπίσει οι ίδιοι στον επαγγελματικό τους χώρο και για λόγους προστασίας των δεδομένων των θυμάτων.

Επιπρόσθετα, υπήρξαν και περιπτώσεις όπου οι προτεινόμενοι συνεντευξιζόμενοι είτε αρνήθηκαν να μας δώσουν συνέντευξη είτε δεν απάντησαν ποτέ σε επιστολές ή/και μηνύματα στο ηλεκτρονικό τους ταχυδρομείο. Για παράδειγμα, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης – το οποίο ήταν το εξουσιοδοτημένο σώμα για την εναρμόνιση της Κυπριακής νομοθεσίας με τις διατάξεις της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου – (Αρ. Απόφασης 79.515 της 28.9.2015), απάντησε

γραπτώς στους ερευνητές μας πως η πρακτική εφαρμογή του Νόμου δεν εναπόκειται στο δικό τους Υπουργείο. Συνεπώς, η εμπειρία του εν λόγω Υπουργείου δεν μπορεί να διαφανεί από την παρούσα έκθεση καθώς δεν κατέστη δυνατό να πάρουμε δηλώσεις από κάποιο Λειτουργό που είχε πάρει μέρος στην εναρμόνιση της Ευρωπαϊκής Οδηγίας με την Κυπριακή νομοθεσία.

Ως εκ τούτου, η έρευνα περιορίζεται ως προς την άποψη των μελών για χάραξη πολιτικής. Όμως, οι συνεντεύξεις κυρίως με κλινικούς ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς καθώς και δικηγόρους που έρχονται σε επαφή με θύματα, είναι πολύτιμες καθώς αντιλαμβανόμαστε στην πραγματικότητα τι βιώνουν τα θύματα με τις χρονοβόρες διαδικασίες καθώς και με την υποστελέχωση των υπηρεσιών.

Κύρια δομή και οι αρχές του Εθνικού δικαστικού συστήματος

Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, πέρα από την ιδιότητα του Νομικού Συμβούλου της Δημοκρατίας, προΐσταται της Νομικής Υπηρεσίας και ασκεί ταυτόχρονα καθήκοντα Υπευθύνου της Υπηρεσίας Διαχείρισης Ποινικών Υποθέσεων (Director of Public Prosecutions).

Η Νομική Υπηρεσία του Κράτους της οποίας Προΐσταται ο Γενικός Εισαγγελέας στελεχώνεται από Δικηγόρους μερικοί των οποίων εξειδικεύονται στο Ποινικό Δίκαιο και χειρίζονται τις υποθέσεις που εκδικάζονται από Κακουργιοδικεία. Σε όλες τις περιπτώσεις ο Γενικός Εισαγγελέας ενημερώνεται και δίδει τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές.

Πέρα από τα μέλη της Νομικής Υπηρεσίας του Κράτους, καθήκοντα Δημόσιου Κατήγορου εκτελούν πρόσωπα που έχουν προσληφθεί ως μέλη της Αστυνομικής Δύναμης Κύπρου τα οποία πρόσωπα είναι Νομικοί και έχουν τα προσόντα για άσκηση δικηγορίας. Παρά το γεγονός της αστυνομικής ταυτότητας των εν λόγω προσώπων, κατά το χρόνο άσκησης των καθηκόντων του Δημόσιου Κατήγορου, υπάγονται στον Γενικό Εισαγγελέα και προς αυτόν λογοδοτούν για την επιτελούμενη εργασία ως Δημόσιοι Κατηγοροί. Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας έχει τις ίδιες εξουσίες αναφορικά με την επιτελούμενη από τα εν λόγω πρόσωπα εργασία ως εκείνη που έχει για τους Δικηγόρους της Νομικής Υπηρεσίας.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις ο Γενικός Εισαγγελέας έχει εξουσία να αναθέτει το χειρισμό συγκεκριμένων υποθέσεων σε έγκριτους Δικηγόρους που ασκούν το δικηγορικό επάγγελμα.

Ρόλος και Καθήκοντα Δημόσιων Κατηγόρων

Η Κατηγορούσα Αρχή ενώπιον των Επαρχιακών Ποινικών Δικαστηρίων διευθύνεται από τους Νομικούς (Δικηγόρους) που εργάζονται στις εισαγγελίες του Αστυνομικού Σώματος χωρίς φυσικά να αποκλείεται η πιθανότητα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις το έργο αυτό να ανατεθεί σε ένα από τα Μέλη της Νομικής Υπηρεσίας ενώ ενώπιον των Κακουργιοδικείων η διεύθυνση της κατηγορούσας αρχής γίνεται από δικηγόρους της Νομικής Υπηρεσίας. Ανεξάρτητα από το ποιος διευθύνει την Κατηγορούσα Αρχή όλοι υπάγονται στη δικαιοδοσία του Γενικού Εισαγγελέα ο οποίος ανά πάσα στιγμή μπορεί να παρέμβει και ενίοτε να αναστείλει την οποιαδήποτε ποινική δίωξη.

Της Νομικής Υπηρεσίας, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, προΐσταται ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας βοηθούμενος από το Βοηθό Γενικό Εισαγγελέα. Στη συνέχεια ακολουθούν οι Εισαγγελείς της Δημοκρατίας, οι Ανώτεροι Δικηγόροι της Δημοκρατίας και οι Δικηγόροι της Δημοκρατίας. Ένας από τους Εισαγγελλείς της Δημοκρατίας προΐσταται του Ποινικού Τμήματος πάντοτε αναφερόμενος προς το Γενικό Εισαγγελέα.

Το σύστημα της ακροαματικής διαδικασίας είναι αντιπαραθετικό. Η κατηγορούσα αρχή παρουσιάζει το μαρτυρικό υλικό που διαθέτει και οι μάρτυρες που κλητεύονται από την κατηγορούσα αρχή υφίστανται εξέταση, αντεξέταση και επανεξέταση. Στο τέλος της

κλήτευσης των μαρτύρων από την κατηγορούσα αρχή το δικαστήριο καλείται να αποφασίσει κατά πόσο η Κατηγορούσα Αρχή έχει δημιουργήσει εκ πρώτης όψεως υπόθεση. Αν ναι τότε ο κατηγορούμενος καλείται σε απολογία και το Δικαστήριο αναφέρει στο Κατηγορούμενο ότι δύναται να κλητεύσει τους δικούς του μάρτυρες και να δώσει και ο ίδιος μαρτυρία ενόρκως όπου σε τέτοια περίπτωση τόσο οι μάρτυρες του όσο και ο ίδιος θα αντεξεταστούν από την κατηγορούσα αρχή. Δύναται σε αντίθετη περίπτωση να προβεί σε ανώμοτη δήλωση από το εδώλιο του κατηγορουμένου και σε τέτοια περίπτωση δεν θα υποστεί αντεξέταση.

Μετά το τέλος της ακροαματικής διαδικασίας το Δικαστήριο εκδίδει απόφαση. Στην περίπτωση αθωωτικής απόφαση ο κατηγορούμενος αθώνεται και απαλλάσσεται. Στην περίπτωση καταδίκης τότε δίδεται η ευκαιρία στην υπεράσπιση να αγορεύσει για μετριασμό της ποινής και αφού ολοκληρωθούν όλες οι διαδικασίες το Δικαστήριο επιβάλλει την δέουσα ποινή (https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-cy-en.do?member=1).

Οργάνωση Δικαστηρίων

Ανώτατο Δικαστήριο

Το Ανώτατο Δικαστήριο δημιουργήθηκε στη βάση των προνοιών του περί Απονομής της Δικαιοσύνης, Νόμου του 1964 [N. 33/1964] αφού προηγήθηκε η παραίτηση και αποχώρηση των Προέδρων τόσο του Ανωτάτου Δικαστηρίου όσο και Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου με αποτέλεσμα την ουσιαστική διάλυση των εν λόγω δύο Δικαστηρίων αφού οι εκπρόσωποι της Τουρκικής Κοινότητας στα διάφορα Κρατικά Όργανα δεν προσέρχονταν και δεν συναινούσαν στη λήψη των αναγκαίων αποφάσεων.

Τα μέλη του Ανωτάτου Δικαστηρίου διορίζονται από τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας και σήμερα αριθμούν 13 άτομα εκ των οποίων ο ένας διορίζεται ως Πρόεδρος. Ως μέλη του Ανωτάτου Δικαστηρίου δύναται να διορίζονται πρόσωπα με τουλάχιστο 12ετή ευδόκιμο άσκηση του Δικηγορικού Επαγγέλματος και να είναι αμέμπτου χαρακτήρα.

Κατ' επέκταση, το Ανώτατο Δικαστήριο ενεργεί ως Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο σε εφέσεις από αποφάσεις όλων των άλλων Δικαστηρίων της Κυπριακής Δημοκρατίας αλλά ενεργεί και ως Πρωτόδικο Δικαστήριο σε διάφορα θέματα όπως για παράδειγμα θέματα Διοικητικού Δικαίου και Ναυτοδικείου. Επίσης επιλαμβάνεται θεμάτων certiorari, mandamus και άλλων ενώ έχει την εποπτεία της εύρυθμης λειτουργίας όλων των άλλων Δικαστηρίων της Κυπριακής Δημοκρατίας και ασκεί, μεταξύ άλλων, πειθαρχικό έλεγχο στα Μέλη της Δικαστικής Εξουσίας.

Κακουργιοδικεία

Το Κακουργιοδικείο είναι το Ανώτερο Πρωτοβάθμιο Ποινικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας και αποτελείται από τρεις Δικαστές, Πρόεδρο, Ανώτερο Επαρχιακό Δικαστή και Επαρχιακό Δικαστή. Τα Μέλη του Κακουργιοδικείου διορίζονται από το Ανώτατο Δικαστήριο για μια διετία και ανήκουν αντίστοιχα στις τάξεις των Προέδρων Επαρχιακού Δικαστηρίου, Ανώτερων Επαρχιακών Δικαστών και Επαρχιακών Δικαστών. Έτσι, με εξαίρεση κάποιων συγκεκριμένων πολύ σοβαρών αδικημάτων, κάθε Κακουργιοδικείο έχει δικαιοδοσία να εκδικάζει πρωτόδικα όλα τα αδικήματα που τιμωρούνται από τον Ποινικό Κώδικα ή οποιοδήποτε άλλο νόμο και έχουν διαπραχθεί μέσα στα όρια της Δημοκρατίας ή των Κυριάρχων Περιοχών των Βάσεων και αφορούν Κυπρίους είτε ως αδικοπραγήσαντες είτε ως θύματα ή σε οποιαδήποτε άλλη χώρα ενώ ο κατηγορούμενος βρισκόταν στην υπηρεσία της Δημοκρατίας ή σε πλοίο ή αεροπλάνο που βρίσκεται στη Δημοκρατία ή σε τέτοια άλλα μέρη και κάτω από τέτοιες συνθήκες που δυνατό να γίνει πρόβλεψη από το νόμο.

Επαρχιακά Δικαστήρια

Σε κάθε Επαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας λειτουργούν Επαρχιακά Δικαστήρια με απεριόριστη δικαιοδοσία εκτός φυσικά της δικαιοδοσίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου και

δικαιοδοσιών των Ειδικών Δικαστηρίων που αναφέρονται πιο κάτω. Οι Επαρχιακοί Δικαστές διακρίνονται σε Προέδρους Επαρχιακών Δικαστηρίων, Ανώτερους Επαρχιακούς Δικαστές και Επαρχιακούς Δικαστές. Οι Δικαστές των Επαρχιακών Δικαστηρίων διορίζονται, μετατίθενται και προάγονται από το Ανώτατο Δικαστήριο. Επαρχιακό Δικαστήριο συνιστάμενο από Πρόεδρο έχει δικαιοδοσία να ακούει και να αποφασίζει πρωτόδικα για κάθε αγωγή που εμπύπτει στην τοπική του Δικαιοδοσία.

Κάθε Ανώτερος Επαρχιακός Δικαστής ή Επαρχιακός Δικαστής έχει αρμοδιότητα (τηρουμένων κάποιων εξαιρέσεων) να αποφασίζει οποιαδήποτε αγωγή στην οποία το αμφισβητούμενο ποσό ή η αξία της επίδικης διαφοράς δεν υπερβαίνει προκειμένου για Ανώτερο Επαρχιακό Δικαστή τις €500.000,00 και προκειμένου για Επαρχιακό Δικαστή τις €100.000,00

Η ποινική δικαιοδοσία των Επαρχιακών Δικαστηρίων επεκτείνεται σε όλα τα αδικήματα που έχουν διαπραχθεί μέσα στα όρια της επαρχίας του εν λόγω Δικαστηρίου και για τα οποία η προβλεπόμενη από το νόμο ποινή δεν υπερβαίνει ποινή φυλάκισης μεγαλύτερη των πέντε ετών ή την καταβολή προστίμου που δεν υπερβαίνει τις €50.000,00 ή και τις δύο ποινές και δύναται επίσης να διατάξει την καταβολή αποζημιώσεων στο θύμα που δεν θα υπερβαίνουν τις €6.000,00.

Όλες οι αποφάσεις των Επαρχιακών Δικαστηρίων, είτε ποινικές είτε πολιτικές, υπόκεινται σε έφεση ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου χωρίς οποιοδήποτε περιορισμό.

Οικογενειακά Δικαστήρια

Τα Οικογενειακά Δικαστήρια έχουν δημιουργηθεί με βάση τον περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμο (Ν. 23/90) , είναι τριμελή και το καθένα από αυτά στελεχώνεται από πρόεδρο και δύο πάρεδρους. Τα πρόσωπα αυτά έχουν νομική κατάρτιση και πριν το διορισμό τους πρέπει να είχαν ασκήσει ευδόκιμα το δικηγορικό επάγγελμα. Έτσι, η δικαιοδοσία των Οικογενειακών Δικαστηρίων επεκτείνεται σε όλες σχεδόν τις γαμικές διαφορές. Η Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου Ελέγχου Ενοικιάσεων περιορίζεται στην επίλυση διαφορών στις περιπτώσεις κτιρίων που υπόκεινται στο Ενοικιοστάσιο. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών επεκτείνεται μόνο στις σχέσεις μεταξύ εργοδότη και εργοδοτούμενου ιδιαίτερα στις περιπτώσεις εκείνες που ο εργοδοτούμενος απολύεται και προβάλλει ισχυρισμό ότι η απόλυση είναι άδικη. Η δικαιοδοσία του Στρατιωτικού Δικαστηρίου είναι η εκδίκαση Ποινικών υποθέσεων στις οποίες εμπλέκονται μέλη της Εθνικής Φρουράς ή όπου υπάρχει παράβαση των κανόνων της Εθνικής Φρουράς.

Όλες οι αποφάσεις των πιο πάνω Δικαστηρίων υπόκεινται σε έφεση ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

(https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-cy-en.do?member=1).

Εθνική και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για την υποστήριξη των θυμάτων βίας και εγκλημάτων

Οδηγία 2012/29/ΕΕ θέσπισης ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας.

Η Οδηγία έχει σαν στόχο την εξασφάλιση της υποστήριξης των θυμάτων καθώς και της οικογένειάς τους όπως επίσης και τη διασφάλιση της ικανότητάς τους να συμμετέχουν στη διαδικασία μέσω της πλήρης και επαρκούς πληροφόρησης του θύματος. Έτσι, η Οδηγία στοχεύει στον εκμηδενισμό των διακρίσεων κατά την αντιμετώπιση των θυμάτων.

Όπως αναφέρεται και πιο πάνω, η Οδηγία αφορά όλα τα θύματα εγκληματικών πράξεων όμως, αναγνωρίζει μερικές ιδιαίτερες κατηγορίες θυμάτων καθώς καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις που μπορεί να συναντηθούν λόγω της ιδιαιτερότητας των πιο ευάλωτων ομάδων. Για παράδειγμα, το Κεφάλαιο 4 της Οδηγίας, επικεντρώνεται σε γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας οι οποίες αναγνωρίζονται ως θύματα με ιδιαίτερες ανάγκες προστασίας. Τα κράτη μέλη καλούνται να λάβουν μέτρα για την προστασία τους από την επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση και εκφοβισμό καθώς και από τους κινδύνους συναισθηματικής ή ψυχολογικής ή/και ψυχικής βλάβης και προστασίας της αξιοπρέπειάς τους κατά τη διάρκεια της εξέτασης ή της κατάθεσής τους. Η Οδηγία προβλέπει ότι η εξέταση των θυμάτων πρέπει να γίνεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, ενώ οι εξετάσεις θα πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο δυνατόν. Συνεπώς, υπογραμμίζεται ότι πρέπει να γίνεται εξατομικευμένη αξιολόγηση των ιδιαίτερων αναγκών προστασίας θυμάτων αφού θα πρέπει να εξετάζονται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους από εκπαιδευμένο προσωπικό. Επίσης, αν οι ίδιες το επιθυμούν, οι εκπαιδευμένοι επαγγελματίες θα πρέπει να είναι του ίδιου φύλου.

Μέχρι πρόσφατα, η κυπριακή έννομη τάξη δεν είχε ολοκληρωμένο ενιαίο καθώς και συνεκτικό νομικό πλαίσιο προστασίας των γυναικών από κάθε μορφής βία που μπορεί να αντιμετωπίσουν, συμπεριλαμβανομένης της παρενόχλησης (harassment) ή της παρενοχλητικής παρακολούθησης (stalking) από άγνωστους ή και πρώην συντρόφους.

Θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης

Η Κύπρος έχει υπογράψει και κυρώσει, με νόμο, όλες τις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις που αφορούν σε θέματα πορνείας ή σωματεμπορίας και άλλες συναφείς παράνομες δραστηριότητες.

Η κυπριακή νομοθεσία προστατεύει τα θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης προσώπων βάση του νόμου Ν. 60 (Ι)/ 2014. Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Εμπορίας και Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων Νόμος του 2014 (Ν. 60 (Ι)/2014) έχει σαν σκοπό «τη λήψη μέτρων για τη πρόληψη, καταστολή και καταπολέμηση των αδικημάτων της εμπορίας, της εκμετάλλευσης και κακοποίησης προσώπων, την προστασία και τη στήριξη των θυμάτων των εν λόγω αδικημάτων, τη δημιουργία μηχανισμών ελέγχου και την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την εφαρμογή των πιο πάνω μέτρων». (https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/cyprus_law_60_i_2014.pdf)

Το ποινικό αδίκημα εμπορίας προσώπων ορίζεται στο Νόμο ως κακούργημα και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα δέκα – πέντε έτη σε περίπτωση εμπορίας ενηλίκων.

Ο Ν.60(Ι)/2014 προστατεύει τα θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης από ποινική δίωξη, εφόσον η συμμετοχή τους στο κακούργημα ήταν άμεση συνέπεια του γεγονότος ότι αποτέλεσαν θύματα αδικημάτων. Υπήκοοι τρίτων χωρών οι οποίοι αποτελούν θύματα, δε διώκονται ποινικά σε περίπτωση διάπραξης αδικημάτων που σχετίζονται άμεσα με το καθεστώς τους ως θύματα και ειδικότερα αν η διάπραξη αδικήματος έχει να κάνει με παράνομη είσοδο, παράνομη διαμονή, παράνομη απασχόληση ή απασχόληση κατά παράβαση των όρων εργασίας τους. Επίσης, στα θύματα τρίτων χωρών ή πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρέχεται προσωρινή άδεια παραμονής ή βεβαίωση εγγραφής περιορισμένης ισχύος, όταν κριθεί αναγκαίο. Κατά συνέπεια, κάθε θύμα, ανεξαρτήτως υπηκοότητας – είτε κατέχει τα δηλωτικά έγγραφα της ταυτότητάς του είτε όχι, νοούμενου ότι δε διαθέτει επαρκείς πόρους, έχει το δικαίωμα στη σωματική, κοινωνική και ψυχολογική αποκατάσταση και στήριξη.

Σε περιπτώσεις όπου το θύμα κριθεί πως κινδυνεύει από το θύτη πριν την προφυλάκιση ή φυλάκισή του, η Αστυνομία ενημερώνει το θύμα και λαμβάνει τις κατάλληλες προφυλάξεις.

Σε περίπτωση που το θύμα δεν έχει επαρκείς πόρους για άμεση πρόσβαση σε νομικές συμβουλές, τότε, παρέχεται δωρεάν νομική αρωγή. Η Κυπριακή Δημοκρατία αποζημιώνει οποιαδήποτε έξοδα προκύψουν από τη συμμετοχή των θυμάτων στην ποινική διαδικασία. Σε περίπτωση που το θύμα καταθέσει ως μάρτυρας, λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία του θύματος και της οικογένειάς του καθ' όλη τη διάρκεια καθώς και μετά τη λήξη της ποινικής διαδικασίας. Όταν το θύμα είναι ανήλικο, τότε έχει δικαίωμα να λαμβάνει δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως τα θύματα κατέχουν το δικαίωμα αποζημίωσης για τα ποινικά αδικήματα που έχουν διαπραχθεί εις βάρος τους καθώς και για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Ο θύτης έχει και την αντίστοιχη αστική ευθύνη όσο αφορά την καταβολή ειδικών και γενικών αποζημιώσεων προς τα θύματα καθώς και οποιωνδήποτε καθυστερημένων οφειλών από την εκμετάλλευση της εργασίας των θυμάτων. Στις περιπτώσεις όπου το θύμα αποβιώσει, οι γονείς ή και τα εξαρτώμενα πρόσωπα του θύματος έχουν θεσμικό αγωγίμο δικαίωμα σε αποζημίωση.

Όσον αφορά τα ενήλικα θύματα, και συγκεκριμένα τα θύματα εμπορίας, η Νομική Υπηρεσία τονίζει πως δεν υπάρχει ένα νομικό υπόβαθρο όσον αφορά τη στήριξη των θυμάτων, πέρα του ότι είναι υπεύθυνη η υπηρεσία για το πόσο σύντομα θα εκδικαστεί η υπόθεση. Ο Γενικός Εισαγγελέας είναι υπεύθυνος για την τελική απόφαση. Τονίζετε ότι οι υποθέσεις που αφορούν την ψυχολογική στήριξη ενήλικων θυμάτων εμπορίας είναι πιο δύσκολες υποθέσεις αφού είναι χρονοβόρες και τα θύματα συνήθως κουράζονται και θέλουν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους. Κατά τη νομοθετική διαδικασία η Νομική Υπηρεσία παρέχει μόνο συμβουλευτικές υπηρεσίες στους αρμόδιους λειτουργούς που είναι υπεύθυνοι των διαδικασιών για την τεχνική ενσωμάτωση της οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη. Παρόλα αυτά η συνεντευξιαζόμενη σημειώνει ότι, αν και στην πράξη η Ευρωπαϊκή Οδηγία δεν έχει λειτουργήσει 100%, η ενσωμάτωσή της βρίσκεται σε καλό δρόμο (Συνέντευξη #03).

Τα ενήλικα θύματα εμπορίας τα αναλαμβάνει το Γραφείο Καταπολέμησης Εμπορίας Προσώπων στο οποίο γίνεται μια προκαταρκτική συνέντευξη, βλέπουν τις αρχικές θέσεις των θυμάτων, τους δίνουν χρόνο περισκευής για να σκεφτούν αν θέλουν να προβούν σε καταγγελία, και αν ναι, τότε δίνουν κατάθεση, γίνεται διερεύνηση της υπόθεσης και τους παρέχεται στήριξη και προετοιμασία για την μετέπειτα δίκη. Συνήθως επειδή πρόκειται για θύματα από άλλες χώρες, μετά τη δίκη, επιστρέφουν στις χώρες τους. Όσον αφορά τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, τα αναλαμβάνει η αστυνομία και οι υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας με τη συμμετοχή των κλινικών ψυχολόγων, ιατροδικαστών. Επιβλέπονται και προετοιμάζονται για την οπτικογραφημένη κατάθεση και για το δικαστήριο. Όσον αφορά την δικαστική διαδικασία η βασική προστασία που έχουν αυτά τα άτομα είναι να δίνουν μαρτυρία στην απουσία των κατηγορουμένων (Συνέντευξη #01).

Είχαμε όμως και μια διαφορετική άποψη από Λειτουργό μη-κυβερνητικού οργανισμού που ενδεικτικά, αναγνωρίζει το γεγονός πως λόγω του ότι τα περισσότερα θύματα είναι μετανάστες, η συνεντευξιαζόμενη τονίζει ότι τα θύματα δεν έχουν πρόσβαση στο νομοθετικό σύστημα και αν υπάρχει ποινική διαδικασία, ποτέ δεν ολοκληρώνεται (Συνέντευξη #12).

Όσον αφορά τα ενήλικα θύματα, αν και υπάρχουν καταφύγια που προσφέρουν στέγη και διατροφή, η πρόσβαση στις υπηρεσίες είναι χρονοβόρα και ψυχοφθόρα αφού πρόκειται για μια πιο δύσκολη διαδικασία σε σύγκριση με τις διαδικασίες που γίνονται για τα ανήλικα θύματα (Συνέντευξη #03).

Παρόλα αυτά υπάρχει και η άποψη πως τα ισχυρά σημεία των σημερινών υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων σε εθνικό επίπεδο είναι το ότι υπάρχει περισσότερος συντονισμός μεταξύ των υπηρεσιών όσο αφορά θύματα εμπορίας και σεξουαλικής κακοποίησης, υπάρχει καταρτισμένο προσωπικό με εμπειρία σε τέτοιου είδους υποθέσεις (Συνέντευξη #06).

Σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση παιδιών και παιδική πορνογραφία

Όπως έχει προαναφερθεί, η Κύπρος έχει υπογράψει και κυρώσει, με νόμο, όλες τις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις που αφορούν σε θέματα πορνείας ή σωματεμπορίας και άλλες παράνομες δραστηριότητες.

Ως εκ τούτου, για τους σκοπούς της εναρμόνισης του Κυπριακού Δικαίου με τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκεκριμένα με την Απόφαση – Πλαίσιο του Συμβουλίου το 2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες (2001/220) καθώς και με την Οδηγία 2011/93 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, η Κυπριακή βουλή έχει εγκρίνει τον *Νόμο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας (Νόμος 91 (I) 2014)* (http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2014_1_91.html).

Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος, Ν.91(I)/2014, προστατεύει τα παιδιά θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή παιδικής πορνογραφίας. Ο Ν.91(I)/2014 στοχεύει στην «λήψη μέτρων για την πρόληψη, καταστολή και καταπολέμηση των αδικημάτων της σεξουαλικής κακοποίησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, της παιδικής πορνογραφίας και της άγρας παιδιών για σεξουαλικούς σκοπούς, την προστασία και τη στήριξη θυμάτων των εν λόγω αδικημάτων, τη δημιουργία μηχανισμών ελέγχου και εποπτείας θυμάτων και θυτών και την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την εφαρμογή των πιο πάνω μέτρων».

Επιπρόσθετα, ο νόμος προνοεί για δράσεις που διασφαλίζουν την προστασία των παιδιών θυμάτων. Αν κριθεί αναγκαίο, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει για τη χρονική περίοδο που θεωρεί αναγκαία την απομάκρυνση του θύματος και την τοποθέτησή του σε ασφαλές μέρος, είτε κατά τη διάρκεια ή μετά την εκδίκαση της υπόθεσης. Επιπρόσθετα, το δικαστήριο μπορεί να εκδώσει διάταγμα με το οποίο να υπάρχει ρητή απαγόρευση στο θύτη να πλησιάζει ή να εισέρχεται σε συγκεκριμένη απόσταση ή να παραμένει στην κατοικία ή στο χώρο διαμονής του θύματος ή σε χώρους που συχνάζουν παιδιά. Πέρα από τη φυσική προστασία, ο νόμος προνοεί για την προστασία των θυμάτων και ποινικοποίηση για συμμετοχή τους σε κακούργημα αν ήταν συνέπεια της θυματοποίησής τους.

Στις περιπτώσεις όπου το παιδί θύμα, δε μπορεί να εκπροσωπηθεί από τους γονείς ή κηδεμόνες του, ή στην περίπτωση του ασυνόδευτου ανήλικου θύματος, το δικαστήριο θα πρέπει να διορίσει την Ελίτροπο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού ούτως ώστε να υπάρχει νομική εκπροσώπηση του παιδιού για το πλαίσιο της ποινικής έρευνας ή διαδικασίας.

Επιπλέον, σε περίπτωση όπου το θύμα δεν έχει επαρκείς οικονομικούς πόρους, δεν αναιρείται το δικαίωμα για νομικές συμβουλές. Επομένως, το δικαίωμα των θυμάτων σε δωρεάν νομική αρωγή είναι αναμφισβήτητο και για αυτό το λόγο, τα έξοδα που προκύπτουν από τη συμμετοχή των θυμάτων στην ποινική διαδικασία ως μάρτυρες, αποζημιώνονται από την Κυπριακή Δημοκρατία. Αν το θύμα ή κάποιος μάρτυρας της υπόθεσης είναι σε κίνδυνο λόγω αυτού, λαμβάνονται μέτρα έτσι ώστε να μην αποκαλυφθεί η ταυτότητα του θύματος

ή/και μάρτυρα καθώς και μέτρα προστασίας αυτού και της οικογένειάς του κατά τη διάρκεια καθώς και μετά τη λήξη της ποινικής διαδικασίας.

Όλες οι υπηρεσίες που εμπλέκονται, πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, για να συνεργήσουν στη στήριξη των παιδιών που είναι θύματα, στο πλαίσιο της σωματικής και ψυχοκοινωνικής αποκατάστασής τους, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Περαιτέρω, ένα θύμα που διαμένει εκτός της Κυπριακής Δημοκρατίας, αν η υπόθεσή του έχει διαβιβαστεί στις αρχές του κράτους, κατέχει τα ίδια δικαιώματα με το αν διέμενε στην Κυπριακή Δημοκρατία. Σε μια τέτοια περίπτωση, η καταγγελία διερευνάται με τον ίδιο τρόπο που θα είχε διερευνηθεί σε περίπτωση που το θύμα διέμενε στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Κατ' επέκταση, υπάρχει το δικαίωμα των θυμάτων για θεσμικό αγωγίμο δικαίωμα αποζημιώσεων για την διάπραξη ποινικών αδικημάτων και για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του θύματος. Ο θύτης, υπέχει και την αντίστοιχη αστική ευθύνη για τη γενική αποζημίωση προς τα θύματα. Αν το θύμα έχει αποβιώσει, τότε το θεσμικό αγωγίμο δικαίωμα για αποζημίωση έχουν οι γονείς ή ο/η διαχειριστής της περιουσίας του θύματος ή/και οι δικαιούχοι γονικής μέριμνας.

Επίσης, η ίδρυση του Ταμείου Στήριξης Ανήλικων Θυμάτων Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης και Κακοποίησης – μετά το νόμο του 2014 – προσφέρει τους πόρους για την παροχή αποζημιώσεων στα θύματα σε περιπτώσεις όπου δε δύναται να αποζημιωθούν βάση των μέτρων εκτέλεσης της δικαστικής απόφασης (http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2014_1_91.html).

Για τα ανήλικα θύματα γίνεται επίσης προετοιμασία για τη δικαστική διαδικασία. Οι δικαστές δεν έχουν εξειδικευμένη εκπαίδευση, ούτε το περιβάλλον του δικαστηρίου είναι φιλικό προς το παιδί αλλά για υποθέσεις που αφορούν σεξουαλική κακοποίηση ανηλικών, οι δικαστές παρακολουθούν συγκεκριμένες εκπαιδεύσεις και σεμινάρια. Γίνεται μια προσπάθεια για να δημιουργήσουν ένα ασφαλές περιβάλλον έτσι ώστε το παιδί θύμα να μπορέσει να μαρτυρήσει. Σύμφωνα με την συνεντευξιζόμενη, δεν υπάρχει καμία συνεργασία με άλλους οργανισμούς ή υπηρεσίες αφού αυτές θα είναι μάρτυρες της υπόθεσης. Η μόνη επαφή που μπορεί να υπάρξει με άλλες υπηρεσίες είναι στα πλαίσια εκπαιδευτικών σεμιναρίων. Η παροχή υποστήριξης των θυμάτων είτε ανήλικοι είτε ενήλικοι που είναι μάρτυρες στο δικαστήριο, δεν εμπίπτει στα καθήκοντα του Δικαστηρίου. Όσον αφορά ανήλικα θύματα και ιδιαίτερα θύματα με νοητική αναπηρία που δεν έχουν την κατάλληλη στήριξη είτε γιατί η οικογένειές τους αρνούνται να δώσουν συγκατάθεση για να προωθηθεί η καταγγελία, δεν υπάρχει καλό νομικό υπόβαθρο ώστε να αποταθούν στο δικαστήριο για να διοριστεί κάποιος άλλος για να αναλάβει το παιδί και την προώθηση της καταγγελίας (Συνέντευξη #01).

Όταν η Νομική Υπηρεσία εμπλέκεται σε μια υπόθεση στο στάδιο της προδικαστικής διαδικασίας, υπάρχει επαφή τόσο με το θύμα όσο και με την οικογένειά του. Όσον αφορά τα ανήλικα θύματα, κατά την προδικαστική διαδικασία η Νομική Υπηρεσία παρέχει υποστήριξη του θύματος κατά την οπτικογραφημένη συνέντευξη και προετοιμασία για την επερχόμενη δίκη. Κατά τη διάρκεια της δίκης η Ν.Υ. αναλαμβάνει την προστασία του θύματος: γίνεται δίκη κλεισμένων των θυρών σε ένα προστατευμένο χώρο στο δικαστήριο, φροντίζουν να μην υπάρχει οποιαδήποτε επαφή του θύματος με τον δράστη και βεβαιώνονται ότι διασφαλίζετε ο σεβασμός προς το παιδί κατά τις ερωτήσεις του συνηγόρου μέσω ενστάσεων. Η Ν.Υ. λειτουργεί «σαν ιστός προστασίας για το παιδί». Παρόλο που δεν υπάρχει μια ξεκάθαρη και κατοχυρωμένη νομική γραμμή ως προς το πώς αντιμετωπίζονται οι υποθέσεις, η κάθε περίπτωση προσεγγίζεται και αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο

και κατά την άποψη της συνεντευξιζόμενης, «η στήριξη του θύματος είναι μια αυτεπάγγελτη διαδικασία». Ο κάθε λειτουργός είναι υπεύθυνος για το πώς θα αντιμετωπίσει την κάθε περίπτωση και ο Γενικός Εισαγγελέας είναι υπεύθυνος για την τελική απόφαση, με γνώμονα τη σοβαρότητα της υπόθεσης (Συνέντευξη #03).

Για τη στήριξη ανήλικων θυμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης/κακοποίησης ή/και εκμετάλλευσης, έχουμε εγκαινιάσει μέσα στο 2017, το Σπίτι του Παιδιού το οποίο παρέχει υπηρεσίες για τη ψυχολογική και κοινωνική αποκατάσταση των ανήλικων θυμάτων. Το Σπίτι του Παιδιού είναι το Ισλανδικό μοντέλο (Barnahus). Στο Σπίτι του Παιδιού στεγάζονται ειδικοί από όλες τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες καθώς και άλλοι επαγγελματίες. Τη διαχείριση και λειτουργία του Σπιτιού έχει αναλάβει το “Hope For Children” CRC Policy Center σε συνεργασία με τις κρατικές υπηρεσίες της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως για παράδειγμα το Γραφείο Ευημερίας, την Αστυνομία καθώς και με τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας και σε μερικές περιπτώσεις και με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού με εκπαιδευτικούς ψυχολόγους καθώς και με το Υπουργείο Υγείας για τους ψυχολόγους ή/και παιδοψυχιάτρους όπως επίσης και με παιδιάτρους που εξετάζουν τα ανήλικα θύματα.

Αυτό, έχει γίνει στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα του παιδιού αλλά και για την πρόταση της Εθνικής Στρατηγικής για την πρόληψη και διαχείριση βίας στα σχολεία η οποία έχει εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο για την κάλυψη του κενού που προϋπήρχε όσον αφορά την παροχή προστασίας και στήριξης με κάθε τρόπο στα παιδιά καθώς ορίζονται σαν ευάλωτα μέλη της κοινωνίας των πολιτών.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως το Σπίτι του Παιδιού είναι μόλις το τρίτο που δημιουργείται σε ευρωπαϊκό κράτος και για πρώτη φορά στην Κύπρο, όλες οι υπηρεσίες που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση των περιπτώσεων σεξουαλικής κακοποίησης, με στόχο την άμεση πρόσβαση των ανήλικων θυμάτων στις αναγκαίες υπηρεσίες που στελεχώνονται από μια ομάδα εξειδικευμένων συνεργατών και, μέσα από ένα προστατευμένο πλαίσιο για τη μείωση της οποιασδήποτε πιθανότητας επανατραυματισμού και στιγματισμού τους.

Έτσι, το Σπίτι του Παιδιού έρχεται αν συμπληρώσει το κενό που προϋπήρχε στις κρατικές μας υπηρεσίες καθώς πρώτιστος στόχος είναι να μην υπάρχει αχρείαση ταλαιπωρία και επαναθυματοποίηση των παιδιών θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης. Είναι ο χώρος όπου το παιδί είναι στο επίκεντρο και οι διαδικασίες εξυπηρετούν το παιδί και όχι αντίστροφα. Επίσης, πρόκειται για ένα χώρο στον οποίο η διερεύνηση του αδικήματος γίνεται πολυθεματικά με κύριο στόχο τη στήριξη και τη θεραπεία και όχι μόνο τη νομική διάσταση της διαδικασίας.

Μέσα στο «Σπίτι του Παιδιού» η πρώτη επαφή γίνεται με το παιδί και τον «ασφαλή» γονέα ή κηδεμόνα, και αφού γίνει μια επεξήγηση των διαδικασιών, ξεκινά η προετοιμασία του παιδιού για την ποινική διαδικασία. Ο οργανισμός αυτός συνεργάζεται στενά τόσο με το Γραφείο Ευημερίας όταν μια υπόθεση έχει απασχολήσει και στο παρελθόν, όσο και με την Αστυνομία αφού ξεκινήσει η διαχείριση της υπόθεσης από κοινωνικό λειτουργό του Σπιτιού. Επίσης, συνεργασία σε μεγάλο βαθμό υπάρχει με το Δικαστήριο καθώς και με σχολεία (Συνέντευξη #08).

Θύματα βίας στην οικογένεια

Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας προστατεύονται από την Κυπριακή Δημοκρατία με το νόμο της περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμο του 2000 και 2004 (119(I)/2000). Ο νόμος προνοεί να διορίζονται κατάλληλα πρόσωπα μέσω του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ούτως ώστε να εξετάζονται παράπονα

και καταγγελίες από Οικογενειακούς Συμβούλους. Μερικά από τα καθήκοντα των Οικογενειακών Συμβούλων είναι τα εξής:

- Να διεξάγει έρευνες και να δέχεται παράπονα,
- Να διεξάγει έρευνες και να προβαίνει σε διευθετήσεις σχετικά με τη διαμονή του θύτη/κατηγορούμενου ή της οικογένειάς του σε περίπτωση έκδοσης διατάγματος αποκλεισμού,
- Να συμβουλεύει, να μεσολαβεί και να καθοδηγεί για την άμβλυνση των προβλημάτων της οικογένειας,
- Να προβαίνει σε καταγγελία στην Αστυνομία για τη διερεύνηση τυχόν διάπραξης ποινικού αδικήματος,
- Να προβαίνει σε διευθετήσεις για την άμεση ιατρική εξέταση του παραπονούμενου,
- Όταν πρόκειται για παιδί και κρίνεται ότι χρειάζεται, να προβαίνει άμεσα σε όλες τις απαραίτητες διευθετήσεις εξέτασης από ψυχολόγο ή από ψυχίατρο.

Αν κριθεί πως ένα θύμα ή/και κάποιος από τους μάρτυρες, κινδυνεύουν, η δίκη γίνεται κεκλεισμένων των θυρών ή η κατάθεσή τους μπορεί να ληφθεί εν απουσία του κατηγορούμενου/θύτη αφότου γίνουν διευθετήσεις έτσι ώστε ο κατηγορούμενος/θύτης μπορεί να έχει γνώση της κατάθεσης του εν λόγω μάρτυρα και αντεξετάζει αυτόν. Στην περίπτωση όπου κρίνεται ότι ο κατηγορούμενος παρενοχλεί το θύμα ή άλλο άτομο που επηρεάζει την εκδίκαση ή τη διερεύνηση της υπόθεσης βίας ή προκαλεί ψυχική αναστάτωση/δυσφορία στο θύμα ή/και σε μάρτυρα υπόθεσης βίας τότε κατηγορείτε για επιπλέον κακούργημα. Κατά συνέπεια, ο νόμος προστατεύει το θύμα ως προς την ταυτότητά του καθώς και μέσω της μη δημοσίευσης ονόματος, διεύθυνσης, στοιχεία του θύτη ή οποιονδήποτε άλλων στοιχείων που θα μπορούσαν να ταυτοποιήσουν το θύμα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Επομένως, απαγορεύεται και η παράδοση, παραλαβή ή δημοσίευση αντιγράφων καταθέσεων σε ή από τρίτους.

Ο νόμος επίσης, προνοεί για την ίδρυση του Ταμείου Θυμάτων Βίας από το οποίο πηγάζουν τα ποσά για σκοπούς αντιμετώπισης άμεσων αναγκών, ενίσχυσης των θυμάτων καθώς και πολλές φορές για την εξεύρεση διαμονής. Επιπλέον, ο νόμος προνοεί και επιτρέπει την ίδρυση και λειτουργία στέγης για τα θύματα βίας μέσα σε ασφαλή πλαίσια καθώς και νομικής προστασίας των θυμάτων. Βάση του νόμου, η στέγη θα πρέπει να έχει πιστοποιητικό καταλληλότητας (http://www.familyviolence.gov.cy/upload/legislation/laws_2000_and_2004_en.pdf).

Εθνικές υπηρεσίες: Νόμος και αρμοδιότητες βάση νομοθεσίας

Υπουργείο Υγείας

Βάση του νόμου 51(I)/1997, το Υπουργείο Υγείας μπορεί να προσφέρει ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μέχρι €1.000 για θύματα βίαιων εγκλημάτων που μπορεί να διεκδικούν αποζημίωση από την Κυπριακή Δημοκρατία. Η περίθαλψη προσφέρετε σε όλα τα Δημόσια Ιδρύματα και Υπηρεσίες.

Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Ο έλεγχος όσο αφορά την εποπτεία του Ταμείου Στήριξης Ανήλικων Θυμάτων Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης και Κακοποίησης υπάγεται στο Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Κατ' επέκταση, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας βεβαιώνονται ότι παρέχεται στήριξη, συνδρομή και προστασία σε παιδί μόλις έχουν βάσιμους λόγους να πιστεύουν ότι ενδεχομένως να έχει διαπραχθεί εις βάρος του κάποιο εκ των αδικημάτων που πηγάζουν από το νόμο Ν.91 (I)/2014.

Το Γραφείο Ευημερίας αποτελεί Τμήμα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και στοχεύουν στη διασφάλιση συνθηκών κοινωνικής συνοχής και κοινωνικής αλληλεγγύης, στη παροχή κοινωνικής προστασίας, στην επίτευξη κοινωνικής ενσωμάτωσης, στη προώθηση της ισότητας των ευκαιριών για όλους τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, στη καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και στη προώθηση των συμφερόντων ατόμων, οικογενειών και κοινοτήτων (Συνέντευξη #02).

Ο νόμος Ν.60(Ι)/2014 προνοεί για τη λειτουργία καταφυγίων που θα εξυπηρετούν τη διαμονή των θυμάτων βίας. Βάση του νόμου, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας οφείλουν να επιθεωρούν την εγγραφή καθώς και τη λειτουργία των καταφυγίων. Καθόλα αυτά, επιτρέπεται να αναθέσουν τις πιο πάνω αρμοδιότητες σε μη κυβερνητικό οργανισμό ή/και στις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Επιπρόσθετα, οι νόμοι Ν.91(Ι)/2014 και Ν.60(Ι)/2014, αναφέρουν πως οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας καλούνται να στηρίζουν το παιδί καθώς και την οικογένεια, ασκώντας διασυνδετικό ρόλο με άλλες υπηρεσίες, αφού στόχος είναι η διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού όταν η οικογένεια είναι στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Υπογραμμίστηκε από πολλούς από τους συνεντευξιζόμενους (αν όχι όλους) ότι το Γραφείο Ευημερίας σε καμία περίπτωση δεν καλύπτει τις ανάγκες των θυμάτων αφού δεν υπάρχει ουσιαστική στήριξη (Συνεντεύξεις #04, #05, #06, #12, #13, #14 #15, #16, #17 #18). Αυτό έχει να κάνει με την υποστελέχωση του εν λόγω κρατικού τμήματος καθώς επίσης και η έλλειψη εκπαίδευσης.

Παρόλα αυτά, οι αρμόδιοι λειτουργοί της εν λόγω υπηρεσίας είναι υπεύθυνοι για θέματα πολιτικής και για την εφαρμογή της νομοθεσίας, για την εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού σε θέματα προστασίας των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, την διάδοση ενημερωτικού υλικού σε απλή και κατανοητή γλώσσα, την παρακολούθηση στατιστικών και την επιτήρηση των αναγκών των θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Σε επαρχιακό επίπεδο, οι προϊστάμενοι έχουν μια συνολική ευθύνη για τη λειτουργία της Υπηρεσίας, ενώ οι λειτουργοί είναι υπεύθυνοι για τον χειρισμό όλων των περιπτώσεων που αναλαμβάνει η Υπηρεσία. Τα καθήκοντα των λειτουργών και υπαλλήλων καθώς και οι αυξημένες αρμοδιότητες που μπορεί να δοθούν σε μεμονωμένες περιπτώσεις, ορίζονται από το Εγχειρίδιο Λειτουργίας της Υπηρεσίας. Η συνεργασία της Υπηρεσίας Κοινωνικής Ευημερίας με άλλους οργανισμούς παροχής υπηρεσιών γίνεται βάσει της νομοθεσίας η οποία ορίζει τους εθνικούς μηχανισμούς και τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθεί η κάθε υπηρεσία. Όπως λέχθηκε από τον συνεντευξιζόμενο, για τις περιπτώσεις των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, ενήλικων ή ανήλικων, γίνεται πολυθεματική συζήτηση με διάφορους φορείς για την εξέταση των περιπτώσεων. Υπάρχουν πρωτόκολλα συνεργασίας με την Αστυνομία, τη Νομική Υπηρεσία, το Υπουργείο Υγείας και με ΜΚΟ. Επίσης, προβλέπεται μνημόνιο συνεργασίας με τον ΜΚΟ Cyprus STOP Trafficking, ΣΠΑΒΟ και «Hope For Children» CRC Policy Center. Επιπλέον δίνεται κρατική χορηγία για τη λειτουργία προγραμμάτων σχετικά με το ζήτημα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Όσον αφορά τη θέση των θυμάτων, τόσο ανηλικών όσο και ενηλικών, και των μελών της οικογένειας τους σε διαδικασίες ποινικής δικαιοσύνης η Υπηρεσία Κοινωνικής Ευημερίας προσφέρει ενημέρωση (Συνέντευξη #02).

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού εγκαθίδρυσε την Ομάδα Άμεσης Παρέμβασης το 2008. Σκοπός της ομάδας είναι η στήριξη των σχολικών ομάδων για άμεση αντιμετώπιση σοβαρών περιστατικών βίας καθώς και φαινομένων παραβατικότητας. Υπάρχει σχετικό έντυπο το οποίο μπορεί να συμπληρώσει η διεύθυνση του σχολείου δηλώνοντας τα βασικά στοιχεία του περιστατικού. Εάν κριθεί αναγκαίο, συναθροίζονται τα στοιχεία σε πολύ-θεματική ομάδα, με την παρουσία των εμπλεκόμενων στο σχολείο του ανήλικου και

συντάσσετε σχέδιο δράσης για τη διαχείριση του περιστατικού βίας ή/και της παραβατικής συμπεριφοράς.

Επιπρόσθετα, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, έχει εγκαθιδρύσει και το Παρατηρητήριο Βίας στο Σχολείο το 2009. Σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι να καταγράφει και να αναλύει στοιχεία, τα οποία αφορούν μορφές βίας που μπορεί κανείς να συναντήσει στο σχολικό χώρο καθώς και την έκταση που μπορεί να πάρει κάποιο περιστατικό βίας.

Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης

Η Αστυνομία, υπάγεται στο το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης βάση του νόμου Ν.91 (Ι)/2014. Συνεπώς, υποχρεούται να κρατά αρχείο με τους θύτες που έχουν διαπράξει αδικήματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή/και κακοποίησης παιδιών και παιδικής πορνογραφίας.

Πέρα από αυτό, το γραφείο χειρισμού θυμάτων βίας στην οικογένεια και κακοποίησης ανηλίκων, υπάγεται στην Αστυνομία Κύπρου και έχει σαν σκοπό την αντιμετώπιση (πρόληψη και καταστολή) της βίας στην οικογένεια καθώς και της κακοποίησης ανηλίκων στον οικογενειακό χώρο.

Η Αστυνομία εμπλέκεται στο αρχικό στάδιο της υπόθεσης (από τη στιγμή που γίνεται καταγγελία) και στη συνέχεια γίνεται παραπομπή του θύματος σε άλλους φορείς (υπηρεσίες ψυχικής υγείας, γραφείο ευημερίας, «Σπίτι του Παιδιού», ΣΠΑΒΟ κ.α.) «εάν κριθεί αναγκαίο», δηλαδή μετά από αξιολόγηση του αστυνομικού (συνεντεύξεις #05 και #11).

Κατά συνέπεια, η Αστυνομία ή/και οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας κατά τη διάρκεια της πρώτης επαφής με το θύμα ή/και τον κηδεμόνα του θύματος, είναι αναγκασμένοι να πληροφορήσουν τους εμπλεκόμενους σχετικά με τα δικαιώματά τους, την προστασία συμφερόντων, τις δράσεις που μπορεί να γίνουν για την υπεράσπισή του και υπάρχει περίπτωση να αποταθεί για υποστήριξη. Αν το θύμα ζητήσει από την Αστυνομία στοιχεία ως προς την πορεία της καταγγελίας, η Αστυνομία είναι υποχρεωμένη να το πράξει, ενημερώνοντας το θύμα ή/και τους κηδεμόνες σχετικά με την απόφαση που πάρθηκε σε περίπτωση διεξαγωγής της υπόθεσης.

Όταν ένα θύμα αναγνωριστεί σα θύμα, η Αστυνομία μπορεί να κρίνει πως είναι αναγκαία η μεταφορά του θύματος στο καταφύγιο θυμάτων των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας. Κατά συνέπεια, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είναι έχουν τον υπεύθυνο ρόλο όσο αφορά την αξιολόγηση της κατάστασης καθώς και την προετοιμασία της αναφοράς που καλείτε να παραδοθεί στον ανακριτή της υπόθεσης. Επιπρόσθετα, το Γραφείο Καταπολέμησης Εμπορίας Προσώπων της Αστυνομίας ατόμου ένα άτομο έχει αναγνωριστεί ως θύμα, παραχωρεί σε αυτό, βεβαίωση αναγνώρισής του για διεκδίκηση των δικαιωμάτων του θύματος.

Τονίστηκε όμως, από αρκετούς από τους συνεντευξιαζόμενους ωστόσο πως σε αρκετές περιπτώσεις τα θύματα δεν έχουν λάβει την κατάλληλη ενημέρωση ή/και προστασία από την Αστυνομία και για αυτό, καταφεύγουν σε ιδιώτες Δικηγόρους – σε όσους το επιτρέπουν οι οικονομικοί τους πόροι (Συνεντεύξεις: #04, #10, #14 και #18). Επίσης, μερίδα των συνεντευξιαζόμενων αντιλαμβάνεται πως η Αστυνομία (που είναι ο πρώτος φορέας που τα θύματα έρχονται σε επαφή), δε μπορεί να παρέχει την κύρια τους ανάγκη που είναι η ψυχολογική υποστήριξη και κατανόηση. Επιπρόσθετα, τονίζεται ότι τόσο τα ανήλικα όσο και τα ενήλικα θύματα χρήζουν στήριξης από το κράτος αφού τις περισσότερες φορές αντιμετωπίζονται με απρεπή συμπεριφορά από τους αστυνομικούς οι οποίοι σε ορισμένες υποθέσεις καθοδηγούν τα θύματα ώστε να μην γίνει καταγγελία (Συνέντευξη #14).

Μη-Κυβερνητικές υπηρεσίες που παρέχουν υπηρεσίες στήριξης των θυμάτων

Οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) στην Κύπρο έρχονται να συμπληρώσουν τα κενά που αφήνουν οι κρατικές υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων (όπως μας έχει αναφέρει και η συνεντευξιαζόμενη #15 καθώς και ο συνεντευξιαζόμενος #08). Πολλές φορές, γινόμαστε μάρτυρες της ανικανότητας των κρατικών υπηρεσιών να παρέχουν στήριξη στα θύματα είτε αφορά ψυχολογική στήριξη, είτε νομική αρωγή ή και πολλές φορές για χώρους διαμονής – όταν κάποιο θύμα ενδοοικογενειακής βίας δε μπορεί να επιστρέψει στον τόπο όπου διέμενε μέχρι πρόσφατα.

Αν και δεν έχουμε πολλούς οργανισμούς που παρέχουν πρακτικά, υποστήριξη στα θύματα, εντούτοις, διαπιστώνουμε πως πολλές φορές η στήριξη εναπόκειται σε αυτούς τους ΜΚΟ. Για παράδειγμα, έχουμε το “Hope For Children” CRC Policy Center κάτω από το οποίο έχει δημιουργηθεί το Σπίτι του Παιδιού για ανήλικα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης ή/και κακοποίησης. Όπως αναφέρεται και στο πιο πάνω παράρτημα, το Σπίτι του Παιδιού έχει συνεργασία με το Γραφείο Ευημερίας, την Αστυνομία, τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας και σε μερικές περιπτώσεις και με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού καθώς και με το Υπουργείο Υγείας για ψυχολόγους ή/και παιδοψυχιάτρους και παιδίατρους που εξετάζουν τα ανήλικα θύματα.

Επίσης, το “Hope For Children” CRC Policy Center, έχει αναλάβει από το 2014 την εγκαθίδρυση και λειτουργία της ιδιωτικής στέγης ασυνόδευτων ανήλικων με την ονομασία «Σπίτι της Ελπίδας». Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που φιλοξενούνται βρίσκονται υπό τη νόμιμη κηδεμονία της Διευθύντριας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και παρέχει διεπιστημονικές και ολιστικές υπηρεσίες. Τα Σπίτια της Ελπίδας, λειτουργούν υπό την επίβλεψη και στενή συνεργασία των Υπηρεσιών Κοινωνικών Ασφαλίσεων και στελεχώνεται από εξειδικευμένους επαγγελματίες στον τομέα της ψυχολογίας, κοινωνικής εργασίας, νομικής και εκπαίδευσης. Πολλές φορές, τα παιδιά που ενίοτε φιλοξενούνται στη στέγη είναι θύματα εμπορίας για παιδική εργασία, θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή και θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Μέσα στα Σπίτια της Ελπίδας, οι επαγγελματίες λειτουργοί παρέχουν υπηρεσίες που μπορούν να χωριστούν σε τρεις πυλώνες, ως εξής: Υπηρεσίες Αποκατάστασης, Υπηρεσίες “Ένταξης καθώς και Υπηρεσίες εξεύρεσης βιώσιμης λύσης.

Επιπρόσθετα, ο Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια (ΣΠΑΒΟ) λειτουργεί Χώρους Φιλοξενίας οι οποίοι αποτελούν ένα ασφαλές μέρος προσωρινής διαμονής για γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας καθώς και για τα παιδιά τους που μπορεί να βρίσκονται σε άμεσο σωματικό και ψυχολογικό κίνδυνο από άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Μέσα στους Χώρους Φιλοξενίας πραγματοποιούνται προγράμματα που στόχο έχουν την ενδυνάμωση των φιλοξενούμενων, ούτως ώστε να μπορέσουν ελεύθεροι και χωρίς επίκριση να επισημάνουν τις ανάγκες τους και να κάνουν τις επιλογές τους για να σπάσει ο κύκλος της βίας. Η συμμετοχή στα προγράμματα αποτελεί προϋπόθεση για την παραμονή των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας στο Χώρο Φιλοξενίας. Σκοπός των Χώρων Φιλοξενίας είναι η διασφάλιση της ηρεμίας, της ασφάλειας και γενικά η διασφάλιση ενός ευχάριστου περιβάλλοντος για όλα τα άτομα.

Επιπλέον, το ΣΠΑΒΟ λειτουργεί τη «Γραμμή Βοήθειας» (1440), για συμβουλευτική στήριξη για θέματα οικογενειακής βίας που μπορεί να αφορά είτε το θύμα είτε τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Το κέντρο στελεχώνεται με ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς που έχουν λάβει εκπαίδευση όσον αφορά τεχνικές επικοινωνίας από το τηλέφωνο. Γίνεται πληροφόρηση για άλλες υπηρεσίες σχετικές με το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας καθώς και ενημέρωση για τα βασικά δικαιώματα και τις επιλογές των ατόμων με στόχο την καλύτερη διευθέτηση του ζητήματος που απασχολεί τα θύματα ή/και την οικογένειά τους.

Επίσης, το Κέντρο Πληροφόρησης Μεταναστών (MIC) είναι ένα κέντρο το οποίο παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες σε ευάλωτους μετανάστες, υπηκόους τρίτων χωρών και αιτούντες ασύλου σε όλη την Κύπρο. Το MIC υποστηρίζει τις υπηρεσίες πρόσβασης και τους πόρους που ικανοποιούν τις ανάγκες των μεταναστών και δίνει έμφαση στην οικοδόμηση νέων δεξιοτήτων για την αρμονική προσαρμογή τους στο κυπριακό πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον. Σύμφωνα με την συνεντευξιαζόμενη #12, το Κέντρο πληροφόρησης μεταναστών συνεργάζεται σε τακτική βάση με το Γραφείο Ενημερίας για θέματα παροχής πληροφοριών, καθώς και με λειτουργούς του Ερυθρού Σταυρού και του Future Words Center. Επίσης, υπάρχει συνεργασία με τα «Σπίτια της Ελπίδας» του «Hope For Children» CRC Policy Center (Συνέντευξη #13).

Περαιτέρω, η μη-κυβερνητική οργάνωση Cyprus Stop Trafficking είναι μια ανθρωπιστική Οργάνωση που προσφέρει βοήθεια και συμπαράσταση σε θύματα σωματεμπορίας. Υπάρχει συνεργασία με άλλους ΜΚΟ καθώς και με την Αστυνομία και το Γραφείο Ενημερίας. Προσφέρουν στέγαση και οικονομική βοήθεια σε θύματα εμπορίας καθώς και καθοδήγηση για εξεύρεση εργασίας.

Ανάλυση της εθνικής νομικής νομοθεσίας που μετέφερε την Οδηγία στην εθνική έννομη τάξη

Η οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25^{ης} Οκτωβρίου 2012 αφορά τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας. Η οδηγία δημιουργήθηκε με στόχο την εξασφάλιση πληροφόρησης των θυμάτων, υποστήριξης και προστασίας των ίδιων και των οικογενειών τους καθώς και την διασφάλιση της ικανότητάς τους να συμμετάσχουν στην ποινική διαδικασία. Κατ'επέκταση, η οδηγία στοχεύει και στον εκμηδενισμό των διακρίσεων στην αντιμετώπιση των θυμάτων.

Αφότου η οδηγία δημοσιεύτηκε στα κράτη μέλη της ΕΕ, θεσπίστηκε το όριο εφαρμογής της μέχρι τις 16 Νοεμβρίου του 2015. Στην Κυπριακή πραγματικότητα, η εφαρμογή της οδηγίας έγινε με τη ψήφιση του νομοσχεδίου «Ο περί της Θέσπισης Ελάχιστων Προτύπων σχετικά με τα Δικαιώματα, την Υποστήριξη και την Προστασία των Θυμάτων της Εγκληματικότητας Νόμος», από την Κυπριακή βουλή. Η πραγματοποίηση του νομοσχεδίου έγινε έπειτα από ψήφισμα του Υπουργικού Συμβουλίου, εξουσιοδοτώντας τον Υπουργό Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης να καταθέσει το νομοσχέδιο στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Το νομοσχέδιο πήγε στη βουλή για ψήφισμα στις 14 Οκτωβρίου 2015. Από τότε, η νομοθεσία είχε πάει ακόμη τέσσερις φορές στην Κυπριακή βουλή όπου προτάθηκαν τροποποιήσεις και προσαρμογές. Το νομοσχέδιο τελικά, ψηφίστηκε μέσα στο 2016.

Δυστυχώς, οι ερευνητές μας δεν κατάφεραν να έχουν περισσότερη πληροφόρηση όσο αφορά την μεταφορά της Οδηγίας στην Εθνική έννομη τάξη αφού δεν κατέστη δυνατό να συνομιλήσουν με μεγάλο αριθμό αρμοδίων για χάραξη πολιτικής. Παρόλα αυτά, η Οδηγία έχει μεταφερθεί αυτούσια στο Κυπριακό νομοθετικό πλαίσιο βάση των υπηρεσιών που προσφέρονται από την Κυπριακή Δημοκρατία.

Κύριες αλλαγές, κενά και προκλήσεις στην εφαρμογή της Οδηγίας στο Εθνικό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης

Κύριες αλλαγές

Όπως είχε αναφέρει ένας από τους συνεντευξιζόμενους (#04) η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών με την Οδηγία σχετικά με την κατάσταση των θυμάτων και τις υπηρεσίες που τους παρέχονται έχει επιφέρει μεγάλες αλλαγές, αλλά από τη θεωρία στην πράξη χρειάζονται ακόμα περισσότερα βήματα και χρόνος για να διαφανούν τα αποτελέσματα. Σύμφωνα με τη συνέντευξη #10 κύρια αλλαγή αποτελεί το γεγονός ότι πάρθηκαν ειδικά μέτρα για την προστασία των μαρτύρων και των θυμάτων, ειδικά των ανηλίκων μέσω της οπτικογραφημένης συνέντευξης με την οποία αποφεύγεται η επανειλημμένη θυματοποίηση των θυμάτων. Επίσης, αλλαγή αποτελεί το γεγονός ότι όλες οι υπηρεσίες έρχονται κοντά στα θύματα παρόλο που μερικές φορές ο συντονισμός και η επικοινωνία μεταξύ των υπηρεσιών δεν είναι η καλύτερη δυνατή το οποίο οδηγεί σε κενά, είτε χρονικά είτε σε σχέση με την όλη ροή της διαδικασίας για την ολοκλήρωση του φακέλου.

Σύμφωνα με τη συνέντευξη #13, η βασική αλλαγή σχετικά με την κατάσταση των θυμάτων και τις υπηρεσίες που τους παρέχονται αποτελεί η ίδια η ύπαρξη ενός νομοθετικού πλαισίου παρόλο που οι μηχανισμοί για την εφαρμογή του είναι ασήμαντοι. Στη συνέντευξη #03 τονίζετε ότι η ενσωμάτωση της Οδηγίας έχει επιφέρει τεράστιες αλλαγές όσον αφορά τα δικαιώματα και την προστασία των θυμάτων, αφού οι πρόνοιες της προηγούμενης νομοθεσίας σχετικά με τις υπηρεσίες προστασίας και την πρόσβαση σε αυτές ήταν ανεπαρκείς. Σχετικά με την δικαστική διαδικασία, το γεγονός ότι η οπτικογραφημένη κατάθεση των παιδιών θυμάτων είναι πλέον υποχρεωτική, βοήθησε στην αποφυγή της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης. Επίσης, αναφορά έγινε και στο δικαίωμα των θυμάτων για αποζημίωση, δικαίωμα το οποίο κατοχυρώνεται εξειδικευμένα με την Ευρωπαϊκή Οδηγία. Κύρια αλλαγή που επισημάνθηκε κυρίως από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας αποτελεί η σταδιακή αλλαγή στη νοοτροπία των πολιτών όσο αφορά την αντιμετώπιση θυμάτων εμπορίας.

Τέλος, η κύρια και πιο μεγάλη αλλαγή που επιφέρει η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών με την οδηγία σχετικά με την κατάσταση των θυμάτων και τις υπηρεσίες που τους παρέχονται, αποτελεί το γεγονός ότι η Οδηγία καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θυμάτων ενώ η νομοθεσία του 2000. (N. 119(I)/2000) αφορούσε μόνο θύματα ενδοοικογενειακής βίας.

Κενά - αδύνατα σημεία

Παρόλες τις αλλαγές που επέφερε η εναρμόνιση της Οδηγίας με το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο, κατά την έρευνα καθώς και κατά τις συνεντεύξεις με εμπλεκόμενους φορείς και λειτουργούς, εντοπίστηκαν κενά που έχουν να κάνουν κυρίως με την υποστελέχωση των υπηρεσιών στήριξης θυμάτων, το οποίο πολλές φορές λειτουργεί ενάντια στα θύματα αφού η καθυστέρηση για δράση είναι τεράστια. Αυτό όμως, ίσως έχει να κάνει και με τη γραφειοκρατία που οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες καλούνται να υλοποιήσουν. Επίσης, όπως μπορεί να διαπιστωθεί και στο υπόλοιπο κομμάτι της έρευνας, οι ερευνητές έχουν εντοπίσει επίσης, πρόβλημα συντονισμού των υπηρεσιών όπως επίσης και μη επαρκώς εκπαιδευμένους λειτουργούς που καλούνται να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους προς όφελος του θύματος.

Η υποστελέχωση συναντάται στο Γραφείο Ευημερίας, στην Αστυνομία, στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας καθώς και στη Νομική Υπηρεσία σε μικρότερο βαθμό. Το Γραφείο Ευημερίας λαμβάνει εκατοντάδες χιλιάδες υποθέσεις το χρόνο (αριθμός συνέντευξης #02) και για αυτό το λόγο είναι ανθρωπίνως αδύνατο να αντιμετωπίσουν εξατομικευμένα τα θύματα που χρειάζονται την στήριξη του κράτους. Επίσης, η απουσία εποπτειών και υποστήριξης των λειτουργών στο Γραφείο Ευημερίας καθώς και η απουσία δομών για την υποστήριξη όλων των θυμάτων οποιασδήποτε εγκληματικής πράξης, αποτελεί πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα. (Συνέντευξη #16).

Επίσης, υποστελέχωση συναντάται και στην Αστυνομική Δύναμη Κύπρου αν και, κατά τους ίδιους, καταφέρνουν να παραδίδουν τους φακέλους στη Νομική Υπηρεσία όταν πρέπει. Αυτό όμως, δε σημαίνει πως έχουν γρήγορη ανταπόκριση όταν ένας άνθρωπος πέφτει θύμα εγκληματικής ενέργειας. Το προσωπικό της Αστυνομίας έχει εκπαιδευτεί αλλά όχι στον μέγιστο βαθμό ούτε σε επαρκείς αριθμούς αστυνομικών και ανακριτών. Η κατάσταση όμως διαφοροποιείται όταν το θύμα είναι ανήλικος καθώς με το Σπίτι του Παιδιού οι υπηρεσίες αλληλοβοηθούνται.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας έχουν και αυτές το ίδιο πρόβλημα με υποστελέχωσης. Αν και έχουμε επαγγελματίες που είναι εκπαιδευμένοι για να δουλεύουν τόσο με ενήλικα όσο και με ανήλικα θύματα, δυστυχώς ο όγκος των υποθέσεων είναι τεράστιος σε σύγκριση με το ειδικευμένο προσωπικό που εναποτίθεται να δράσει υπέρ των θυμάτων για την κοινωνική και ψυχολογική στήριξη που μπορεί να χρειάζονται.

Προχωρώντας, μπορούμε να αντιληφθούμε πως πολλές φορές οι επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με θύματα δεν είναι επαρκώς εκπαιδευμένοι για όλες τις υποθέσεις εγκληματικών πράξεων καθώς το Κυπριακό Κράτος δε μετρά πολλά χρόνια ζωής πόσο μάλλον στις υπηρεσίες που προσφέρονται. Κατά συνέπεια, από τη μη επαρκή εκπαίδευση, διακρίνουμε την απουσία συντονισμένης διυπηρεσιακής ομάδας για όλα τα θύματα εγκληματικότητας.

Ειδική αναφορά στα κενά που έχουν οι σημερινές υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων σε εθνικό επίπεδο, έγκεινται στην καθυστέρηση των υπηρεσιών για την άμεση ανταπόκριση των αναγκών των θυμάτων, στο γεγονός ότι οι δομές των υπηρεσιών είναι προβληματικές, στην υποστελέχωση των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας οι οποίες διαχειρίζονται ένα υπερβολικά μεγάλο αριθμό υποθέσεων, η ανυπαρξία άλλων υποδομών εκτός του κυβερνητικού τομέα και γενικά η ποσοτική και ποιοτική υποστελέχωση των υπηρεσιών (Συνέντευξη #08). Όπως υπογραμμίζει ο συνεντευξιαζόμενος, οι υπηρεσίες «δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν ποιοτικά και ποσοτικά στις ανάγκες όλων των θυμάτων».

Ακόμα ένα κενό που κινείται στα ίδια μήκη κύματος είναι το ότι δεν γίνεται επαρκής ενημέρωση στα θύματα, ο μηχανισμός συντονισμού των υπηρεσιών είναι άτυπος και γίνεται «με την καλή θέληση των επαγγελματιών», δεν υπάρχει κατάλληλη και ενιαία υλικοτεχνική υποδομή η οποία προσφέρει ολιστικές υπηρεσίες σε ένα χώρο, η υποστελέχωση των υπηρεσιών, η γραφειοκρατική φύση των υπηρεσιών και η έλλειψη αμεσότητας στην παροχή των υπηρεσιών (Συνέντευξη #06).

Το κενό ωστόσο που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε έχει να κάνει κυρίως με τις χρονοβόρες διαδικασίες και στο γεγονός ότι το κράτος έχει πάρα πολλά κενά όσο αφορά τους μηχανισμούς στήριξης, τα οποία κενά, καλούνται να καλύψουν οι ΜΚΟ (Συνέντευξη #18). Ταυτόχρονα, κάτι που ίσως να μη χαρακτηρίζεται σαν κενό παρά μόνο σαν λειτουργικό πρόβλημα της Οδηγίας καθώς και άλλων νομοθεσιών, είναι η γραφειοκρατία την οποία πρέπει να αντιμετωπίσει η Κυπριακή Νομική Υπηρεσία καθώς και οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες πριν, μετά καθώς και κατά τη διάρκεια της δίκης.

Σύμφωνα με τον λειτουργό του Γραφείου Ευημερίας, οι σημερινές εθνικές υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων έχουν αδύνατα σημεία όπως για παράδειγμα η αδυναμία της νομοθεσίας να ορίσει ποια είναι η αρμόδια υπηρεσία για τα διαφορετικά περιστατικά, το γεγονός ότι πολλά σημεία της Οδηγίας δεν έχουν επικυρωθεί πλήρως, το γεγονός ότι δεν υπάρχουν αρκετοί πόροι, μηχανισμοί και ένα εγκεκριμένο πλαίσιο για την αποκατάσταση των θυμάτων και την κάλυψη των αναγκών των θυμάτων σε πρακτικό επίπεδο, θέματα συντονισμού καθώς και ο εφησυχασμός των αρμόδιων υπηρεσιών ενώ υπάρχουν

κατηγορίες θυμάτων που δεν γνωρίζουν ότι περιλαμβάνονται στην κατηγορία «θύμα» και δεν ασκούν τα δικαιώματά τους (Συνέντευξη #02).

Στην πραγματικότητα, η Εθνική Νομοθεσία, στο άρθρο 10 (3) καθορίζει: 'Αρμόδια αρχή για το συντονισμό και την εποπτεία όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών για την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου είναι οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας'.

Τα αδύνατα σημεία περιλαμβάνουν την άγνοια των φορέων όσον αφορά τις υποχρεώσεις τους έναντι της Οδηγίας καθώς και την αντίληψη της διαφορετικότητας της κάθε περίπτωσης από όλους τους φορείς, την έλλειψη προσωπικού καθώς και τις χρονοβόρες διαδικασίες (Συνέντευξη #10).

Σύμφωνα με τον συνεντευξιαζόμενο #04, παρόλο που η Οδηγία προνοεί την πρόσβαση όλων των θυμάτων στους μηχανισμούς στήριξης, μόνο στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας ή κακοποίησης τα θύματα έχουν άμεση πρόσβαση στη ψυχολογική υποστήριξη.

Τέλος, κατά τη Συνέντευξη #15 τονίστηκε η ύπαρξη κενού στο ζήτημα της προστασίας των δεδομένων των θυμάτων, το οποίο αν δεν αντιμετωπιστεί μπορεί να οδηγήσει στο στιγματισμό των θυμάτων, πρόβλημα που έγκειται στο μικρό κοινωνικό πλαίσιο της κυπριακής κοινωνίας.

Προκλήσεις

Οι κύριες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν στην πράξη για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία αποτελεί το γεγονός ότι οι διαδικασίες είναι αρκετά χρονοβόρες. Το γεγονός ότι σε μια υπόθεση εμπλέκονται πολλά άτομα, αυτό μπορεί να δημιουργήσει δυσκολίες σε θέματα συνεννόησης και συντονισμού. Η ραγδαία αύξηση των υποθέσεων αποτελεί πρόκληση η οποία μπορεί να αντιμετωπιστεί με την εκπαίδευση και πρόληψη των καταστάσεων και ενημέρωση των πιθανών θυμάτων εκ των πρότερων ώστε να αποφεύγονται τέτοια περιστατικά αλλά και τα ψυχικά τραύματα. Πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί επίσης αποτελεί η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση όλων των υπηρεσιών και η καλύτερη επικοινωνία μεταξύ τους. Η εκπαίδευση πρέπει να ξεκινήσει από αρχικά στάδια και με πιο ουσιαστικό τρόπο, από το σχολείο μέσω εγχειριδίων ή μέσω εκπαιδεύσεων από τους ίδιους τους δικαστές.

Το ισχυρό σημείο των σημερινών υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων είναι το ότι υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο και οδηγίες. Επίσης, ισχυρό σημείο αποτελεί η ύπαρξη των ΜΚΟ οι οποίοι καλύπτουν τα κενά που αφήνουν οι δημόσιες υπηρεσίες. Εντούτοις, κύριες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν στην πράξη για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία είναι η άμεση ανταπόκριση όλων των υπηρεσιών, καλύτεροι έλεγχοι και αξιολογήσεις καθώς και η βελτίωση της συνεργασίας του Γραφείου Ευημερίας και της Αστυνομίας (Συνέντευξη #14).

Οι στόχοι που θέτει η οδηγία κατά τη συνεντευξιαζόμενη #03 θα επιτευχθούν αν οι διαδικασίες ήταν λιγότερο χρονοβόρες, αφού υπάρχουν υποθέσεις που εκκρεμούν μέχρι και ένα χρόνο για να εκδικαστούν. Γι' αυτό, είναι αναγκαίο να υπάρχουν περισσότεροι δικαστές, εξειδικευμένο προσωπικό και ειδική μελέτη για την γρήγορη επίλυση των υποθέσεων. Οι συστάσεις για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία, σύμφωνα με τη συνεντευξιαζόμενη #03, είναι η συνεχής εκπαίδευση των αρμοδίων φορέων και λειτουργιών. Επίσης γίνεται ειδική αναφορά στους μεταφραστές και διερμηνείς των οποίων τα προσόντα πρέπει να εξετάζονται περιοδικά για την αποφυγή διαστρέβλωσης των υποθέσεων.

Συστάσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή της Οδηγίας

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο στην Κύπρο επιτρέπει στην κοινή γνώμη αλλά και στους ανθρώπους που έρχονται σε επαφή με θύματα, όσο και τα ίδια τα θύματα, να πιστεύουν πως η κατάσταση είναι σε καλύτερο σημείο σε σχέση με την στήριξη και την προστασία θυμάτων.

Παρ' όλα αυτά, η πραγματικότητα για το μοντέλο στήριξης θυμάτων είναι ότι δεν έχει φτάσει σε ικανοποιητικά επίπεδα, καθώς πολλές φορές οι υποθέσεις των θυμάτων παραμένουν για χρόνια μέσα στα κρατικά συρτάρια καθώς υπάρχει μεγάλη καθυστέρηση για την εκδίκαση των αποφάσεων. Ενδεικτικά, όπως μας είχε πει και η πρώτη συνεντευξιαζόμενη (#01), στο κακουργιοδικείο, δικάζονται εν έτη 2018, υποθέσεις από το 2015. Άρα είναι ενδεικτική η καθυστέρηση από τις υπηρεσίες που απαρτίζουν τη διαδικασία για την εκδίκαση μιας υπόθεσης. Έτσι, το πρώτο που έχουμε να κάνουμε σαν Ευρωπαϊκό κράτος, είναι να διασφαλίσουμε πως σε όλες τις υπηρεσίες που έρχονται σε επαφή με θύματα, υπάρχει επαρκής και εκπαιδευμένο προσωπικό για να αντιμετωπίζονται οι υποθέσεις εξατομικευμένα και να υπάρχει σχέδιο δράσης καθορισμένο ούτως ώστε καμία υπηρεσία να μην καθυστερεί τη διαδικασία (Συνέντευξη #15).

Αυτή τη δυσκολία, την έχουμε συναντήσει και στις υπηρεσίες που προσφέρει το Γραφείο Ευημερίας καθώς υπάρχει μεγάλος όγκος εργασίας για λίγους λειτουργούς. Σε περίπτωση που οι λειτουργοί ήταν περισσότεροι, ίσως η διαδικασία που ακολουθεί το Γραφείο Ευημερίας να ήταν πιο γρήγορη και λειτουργική. Ενδεικτικά, όπως μας έχει πει και η συνεντευξιαζόμενη #13, σε μια υπόθεση που αξιολογούσε η ίδια κάτω από τον οργανισμό που δουλεύει, θύμα εμπορίας προσώπων (human trafficking) περίμενε το Λειτουργό του Γραφείου Ευημερίας για περίπου 6-7 ώρες ενώ το θύμα δεν είχε στέγη/καταφύγιο. Επίσης, το ίδιο μας ανέφερε και ο συνεντευξιαζόμενος #09 ο οποίος θεωρεί πως η απουσία παροχής συνεχούς υποστήριξης στα θύματα και ο γραφειοκρατικός χαρακτήρας των διαδικασιών δεν επιτρέπουν στα θύματα να έχουν την κατάλληλη στήριξη.

Το ίδιο θα μπορούσε κάποιος να πει για την Αστυνομία Κύπρου. Η υποστελέχωση των κρατικών υπηρεσιών είναι εμφανής και είναι εκεί που μπαίνει ο ρόλος των μη-κυβερνητικών οργανισμών (ΜΚΟ), όμως, δε μπορεί κάποιος ΜΚΟ να αντικαταστήσει το ρόλο της Αστυνομίας ή/και του Γραφείου Ευημερίας. Οι συνεντευξιαζόμενοι στους αριθμούς #05 και #11 που ανήκουν στην Αστυνομική Δύναμη Κύπρου, αντιλαμβάνονται και οι ίδιοι την υποστελέχωση και για αυτό το λόγο έχουν πληροφορηθεί τα ανώτερα στελέχη της δύναμης. Αυτό όμως, στο παρόν στάδιο, δεν έχει διορθωθεί αφού εξακολουθούν να έχουν πάρα πολλές υποθέσεις ανά υπάλληλο. Μέσα από τις συνεντεύξεις (#05 και #11) κάποιος θα μπορούσε να αντιληφθεί και το κενό διάστημα μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης, το οποίο προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από τη Νομική Υπηρεσία Κύπρου η οποία, διαπιστώνουμε ότι χρονοτριβεί, όχι θελημένα λόγω της γραφειοκρατίας ή/και υποστελέχωσης.

Οι κύριες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν στην πράξη για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία είναι η παροχή πρωτοβουλίας στους αρμόδιους φορείς για να δρουν άμεσα, η δυνατότητα εκπαίδευσης του προσωπικού, η δυνατότητα δημιουργίας περισσότερων χώρων υποδοχής των θυμάτων, η στελέχωση των υπηρεσιών, η δυνατότητα των αρμόδιων λειτουργών να μελετήσουν και να αξιολογήσουν την Οδηγία με απώτερο σκοπό να την υλοποιήσουν (συνέντευξη #10). Κύρια σύσταση του συνεντευξιαζόμενου για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία είναι η ενημέρωση των αρμόδιων λειτουργών για να συνειδητοποιήσουν τις νομοθετικές τους υποχρεώσεις. Η Δημοκρατία πρέπει να παράσχει τους αναγκαίους πόρους για την κατάρτιση εξειδικευμένου προσωπικού και φορέων (μέσω σεμιναρίων και αποστολών στο εξωτερικό) ώστε να είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν την κάθε περίπτωση.

Στο ίδιο μήκος κύματος και η σύσταση του συνεντευξιαζόμενου #04, για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία είναι η ανάπτυξη μιας βασική ιεραρχία συνεχούς εκπαίδευσης ξεκινώντας πρώτα από τους επαγγελματίες, τους αρμόδιους φορείς, τις κρατικές υπηρεσίες και της αστυνομίας, στη συνέχεια των δικηγόρων και ψυχολόγων που αποτελούν τον συνδυαστικό κρίκο μεταξύ του κρατικού μηχανισμού και των πολιτών, και τέλος η ενημέρωση των πολιτών και κυρίως των πιθανών θυμάτων όσον αφορά τα δικαιώματά τους. Επίσης σημαντική είναι η στελέχωση των αρμόδιων φορέων με περισσότερα άτομα με εξειδικευμένες γνώσεις σε θέματα υποστήριξης και χειρισμού θυμάτων εγκληματικών πράξεων που να έχουν αποκλειστικότητα καθήκοντων (Συνέντευξη #15).

Αξίζει να αναφέρουμε πως σε γενικές γραμμές, οι επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με θύματα, θεωρούν πως για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία, είναι πάρα πολύ σημαντική η στελέχωση των υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων, η εκπαίδευση των επαγγελματιών και η αναβάθμιση των υπηρεσιών με άτομα που έχουν τα απαραίτητα προσόντα για να αντιμετωπίσουν τέτοιες υποθέσεις (Συνέντευξη #01, #04, #07, #08, #09 #10, #12, #13, #14, #15, #18). Χρειάζεται να αναπτυχθούν περισσότερες υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων για όλες τις μορφές εγκληματικότητας, η εκπαίδευση και εξειδικευμένη κατάρτιση των επαγγελματιών, η ανάπτυξη ξεκάθαρων κατευθυντήριων γραμμών που πρέπει να ακολουθούν οι υπηρεσίες, πρόληψη και ενημέρωση του κοινού σε θέματα επικοινωνίας, σχέσεων, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στερεοτύπων (Συνέντευξη #15, #16, #17).

Επίσης, κάτι που θα πρέπει να λάβουμε υπόψη και να αντιμετωπίσουμε στην πράξη για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία είναι η προστασία των προσωπικών δεδομένων των θυμάτων, η άμεση και ολιστική παροχή των κατάλληλων υπηρεσιών, η επίστευση των διαδικασιών ώστε να αποφεύγεται η επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, αντιμετώπιση του ζητήματος της μετάφρασης και διερμηνείας σε όλα τα στάδια υποστήριξης των θυμάτων. Οι συστάσεις της συνεντευξιαζόμενης είναι ότι πρέπει να βελτιωθεί η επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών, συνεχής κατάρτιση των επαγγελματιών, στελέχωση των υπηρεσιών με συγκεκριμένα άτομα που θα ασχολούνται με συγκεκριμένα καθήκοντα καθώς επίσης και η διυπηρεσιακή συνεργασία για όλα τα θύματα εγκληματικότητας (Συνέντευξη #15). Σε μια άλλη συνέντευξη, είχε θιχτεί το ίδιο θέμα, για το οποίο η επαγγελματίας θεωρεί πως για να επιτευχθούν οι στόχοι που θέτει η Οδηγία, πρέπει να γίνει μια αλλαγή και στη νοοτροπία και την κουλτούρα της κοινωνίας, πρέπει να γίνει ενημέρωση των πολιτών αφού είναι ένα θέμα που μας αφορά όλους, πρέπει να υπάρχει συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση των λειτουργών, των ΜΜΕ και των δικαστών σχετικά με το χειρισμό μιας υπόθεσης καθώς επίσης και τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των υπηρεσιών (Συνέντευξη #17).

Μέρος των κύριων συστάσεις για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία έγκεινται στο ότι οι αστυνομικές αρχές πρέπει να διερευνούν και να παίρνουν πιο γρήγορα τις υποθέσεις στο δικαστήριο, οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να ελέγχουν και να αξιολογούν τις υποθέσεις όλων των θυμάτων, πρέπει να παρέχεται ποιοτική εκπαίδευση στους επαγγελματίες ώστε αυτοί με τη σειρά τους να μπορέσουν να παρέχουν τις υπηρεσίες υποστήριξης στον καλύτερο δυνατό βαθμό, πρέπει να υπάρξει καλύτερος συντονισμός μεταξύ των υπηρεσιών, γρήγορη ανταπόκριση έτσι ώστε τα θύματα να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους (Συνέντευξη #08).

Μια σοβαρή πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπίσουμε για την επίτευξη των στόχων που θέτει η οδηγία αποτελεί η περιθωριοποίηση που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες. Η συνεντευξιαζόμενη υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση και ενημέρωση όλων των πολιτών είναι σημαντική για να λάβουν δράση, καθώς και η καλύτερη αλληλοβοήθεια και συνεργασία των οργανισμών (Συνέντευξη #13).

Αυτό όμως διαφαίνεται και σε επαγγελματικό επίπεδο αφού ο ψυχολόγος καλείται να δημιουργήσει ένα ασφαλές πλαίσιο παροχής υποστήριξης για τα θύματα καθώς επίσης κάθε περίπτωση πρέπει να επανεξετάζεται (follow-up). Η εκπαίδευση των αστυνομικών οι οποίοι βρίσκονται στην «πρώτη γραμμή» αφού συνήθως έχουν την πρώτη επαφή με τα θύματα, είναι πολύ σημαντική. Πρέπει να αναπτυχθούν οι κατάλληλες δομές για την πρόληψη έτσι ώστε να αποφευχθεί η θυματοποίηση καθώς επίσης πρέπει να γίνει ενημέρωση του κοινού (Συνέντευξη #06).

Επίσης, μπορούμε να δούμε και την άποψη των λειτουργών που έρχονται σε επαφή με θύματα εγκληματικών πράξεων. Για παράδειγμα, οι συνεντευξιαζόμενοι #07 και #08, οι οποίοι έρχονται σε επαφή κυρίως με ανήλικα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης ή/και εκμετάλλευσης, αντιλαμβάνονται την ανεπαρκή εκπαίδευση όλων των αστυνομικών. Αν και υπάρχει ομάδα αστυνομικών οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί για ανάκριση ανηλίκων, δεν είναι μεγάλος αριθμός και σίγουρα δε μπορεί να ανταποκριθεί στο μεγάλο ποσοστό κρουσμάτων σεξουαλικής βίας κατά ανηλίκων.

Συμπεράσματα

Με το πέρας της έρευνας, μπορούμε να πούμε με σιγουριά κάποια πράγματα, όπως για παράδειγμα πως πλέον, υπάρχει ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο που αντικατοπτρίζει την Ευρωπαϊκή Οδηγία για την στήριξη θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Αυτό που αντιλαμβανόμαστε είναι πως, πολλές φορές η διαδικασίες υποστήριξης θυμάτων καθυστερούν με αποτέλεσμα τα θύματα να θυματοποιούνται ξανά μέσα από τη διαδικασία. Αυτό που μπορούμε να πούμε με σιγουριά είναι πως υπάρχει σοβαρή υποστελέχωση στις κρατικές υπηρεσίες και οι ΜΚΟ καλούνται να καλύψουν το κενό που αφήνουν οι κρατικοί μηχανισμοί. Πολλές φορές όμως, η «εξουσία» των ΜΚΟ δεν τους αφήνει να δράσουν πιο γρήγορα ή και πιο αποτελεσματικά για τη στήριξη θυμάτων εγκληματικών πράξεων.

Αυτό που διαφαίνεται από τις συνεντεύξεις με επαγγελματίες είναι η ανάγκη στελέχωσης κυρίως, του Γραφείου Ευημερίας, των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, της Αστυνομίας και της Νομικής Υπηρεσίας. Επίσης, όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι αν και είναι επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με θύματα, θέλουν και θεωρούν πως χρειάζονται και οι ίδιοι αλλά και τα υπόλοιπα εμπλεκόμενα σώματα, ανελλιπής εκπαίδευση η οποία θα τους βοηθήσει να παρέχουν στήριξη στα θύματα.

Συνεπώς, η θέση όλων των θυμάτων είναι δύσκολη αφού πρόκειται για μια ψυχοφθόρα διαδικασία. Στις περιπτώσεις ενήλικων θυμάτων, η όλη διαδικασία δεν είναι φιλική προς το θύμα με αποτέλεσμα τα θύματα να φτάνουν στα όρια τους. Η διαδικασία ποινικής δικαιοσύνης είναι επίσης ψυχοφθόρα για τα θύματα αφού ξαναζούν τις εμπειρίες τους και υπόκεινται σε συναισθηματική ανασφάλεια και άγχος. Η κατάσταση είναι πολύ καλύτερη για τα ανήλικα θύματα αφού πλέον στεγάζονται όλες οι υπηρεσίες κάτω από το «Σπίτι του Παιδιού».

Λίστα ερωτηθέντων

#	Οργανισμός
#1	Ανώτατο Δικαστήριο
#2	Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
#3	Νομική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας
#4	Κάκκουρας και Παναγίδης LLC Advocates Legal Consultants
#5	Κυπριακή Αστυνομία – Τμήμα Καταπολέμησης Εγκλήματος
#6	Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας
#7	Σπίτι του Παιδιού
#8	Σπίτι του Παιδιού
#9	Σπίτια της Ελπίδας
#10	Δικηγορικός Σύλλογος Αμμοχώστου
#11	Κυπριακή Αστυνομία – Τμήμα Καταπολέμησης Εγκλήματος
#12	Migrant Information Center (MIC)
#13	Migrant Information Center (MIC)
#14	Ιδιωτική Δικηγορική Εταιρεία
#15	Σπίτια της Ελπίδας
#16	Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια (ΣΠΑΒΟ)
#17	Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια (ΣΠΑΒΟ)
#18	Cyprus Stop Trafficking
#19	Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών
#20	Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Υπηρεσίες στην Κύπρο

1	Αστυνομία Κύπρου	Ένα φυλλάδιο για τα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων που παρέχονται στα θύματα όταν φτάνουν στο αστυνομικό τμήμα. Παρέχουν επίσης μια λίστα με αριθμούς τηλεφώνων που μπορεί να χρειαστούν (νοσοκομεία, γραφεία ευημερίας, υπηρεσίες ψυχικής υγείας κ.λπ.)
2	Μονάδα αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης της Αστυνομίας Κύπρου	Παροχή βοήθειας στο κοινό σε περιπτώσεις καταστροφών.
3	Τμήμα Καταπολέμησης Εγκλήματος	Αποστολή της είναι η πρόληψη και η ανίχνευση εγκλημάτων και ειδικότερα η διερεύνηση σοβαρών και πολύπλοκων υποθέσεων που δεν περιορίζονται σε μια περιφέρεια και μπορούν να επεκταθούν στο εξωτερικό. Επιπλέον, το τμήμα συνεργάζεται στενά και με άλλα τμήματα της αστυνομίας.
4	Υπηρεσία Ασύλου, Υπουργείο Εσωτερικών	Αιτήσεις για Διεθνή Προστασία. Σε αυτό το στάδιο, το Κέντρο υποδοχής και φιλοξενίας αιτούντων διεθνούς προστασίας λειτουργεί υπό την εποπτεία της Υπηρεσίας Ασύλου. Ειδικότερα, το Κέντρο Υποδοχής και Διαμονής, λειτουργεί από το 2004 και έχει την ικανότητα να φιλοξενεί έως και 400 άτομα (έχει επεκταθεί πρόσφατα μετά από κονδύλι της ΕΕ). Η Υπηρεσία Ασύλου έχει επίσης δημιουργήσει, με κονδύλι της ΕΕ, ένα προσωρινό κέντρο υποδοχής για άτομα που ενδέχεται να χρειαστούν διεθνή προστασία σε περιπτώσεις μαζικής εισροής (στην περιοχή Κοκκινοτριμιθιάς).
5	CARITAS Κύπρος	- προσδιορισμός των αναγκών και παροχή βοήθειας στους ανθρώπους με ολιστική συμπεριφορά, συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων, της ένδυσης, ιατρικής υποστήριξης και εκπαίδευσης. - Στη Λευκωσία και τη Λάρνακα, τα μεταναστευτικά κέντρα του Caritas Κύπρου είναι ανοιχτά καθημερινώς για να παρέχουν στους μετανάστες τη δυνατότητα να κοινωνικοποιούνται με άλλους, να έχουν πρόσβαση σε νομική, υγειονομική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, να μαθαίνουν

		<p>γλώσσες καθώς και άλλες ανθρωπιστικές υπηρεσίες. - Στη Λευκωσία, το Caritas Cyprus Migrant Shelters προσφέρει καταλύματα έκτακτης ανάγκης σε γυναίκες και άντρες μετανάστες με τα παιδιά τους. Το Καταφύγιο Αντρών φιλοξενεί έως και εννέα γυναίκες και τέσσερα παιδιά ανάλογα με τη σύνθεση της οικογένειας.</p>
6	Αριθμός έκτακτης ανάγκης: 112	<p>Το 112 είναι ο κοινός τηλεφωνικός αριθμός έκτακτης ανάγκης που μπορεί να καλείται δωρεάν από τα περισσότερα κινητά τηλέφωνα και, σε ορισμένες χώρες, από σταθερά τηλέφωνα για να φθάσουν σε υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης (ασθενοφόρο, πυροσβεστική και διάσωση και αστυνομία).</p>
7	Σύνδεσμος Οικογενειακού Σχεδιασμού Κύπρου	<p>Ο Σύνδεσμος Οικογενειακού Σχεδιασμού Κύπρου διοικεί με κλινική οικογενειακού προγραμματισμού στη Λευκωσία, παρέχοντας μια σειρά υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των εξετάσεων για HIV και AIDS. Η εγκατάσταση βασίζεται στη βοήθεια ορισμένων εθελοντών γυναικολόγων. Εκατοντάδες νέοι προσφέρουν συμβουλευτικές υπηρεσίες από μια συμβουλευτική ομάδα ομότιμων και παρέχουν επίσης τηλεφωνική γραμμή βοήθειας και εργαστήρια σχετικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση και τη συνειδητοποίηση της σεξουαλικής ενημέρωσης σε εθελοντική βάση. Η Ένωση Μελών ήταν ιδιαίτερα δραστήρια στην υποστήριξη των αλλαγών στο νόμο περί αμβλώσεων και διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην προσπάθεια αποποινικοποίησης της ομοφυλοφιλίας.</p>
8	Future Worlds Centre (Μονάδα Ανθρωπιστικών Υποθέσεων, Μονάδα Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων)	<p>Υπηρεσίες Παροχής Βοήθειας για τους Πρόσφυγες, Νομική Βοήθεια, Κοινωνικές συμβουλές, Ψυχολογική Υποστήριξη.</p> <p>Μονάδα Ανθρωπιστικών Υποθέσεων: Ενίσχυση του Ασύλου. Ο κύριος στόχος είναι η διασφάλιση των δικαιούχων, στην πρόσβαση σε δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία ασύλου, ενώ μπορούν να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους σύμφωνα με το εθνικό, το ευρωπαϊκό και το</p>

		<p>διεθνές δίκαιο.</p> <p>Μονάδα για την αποκατάσταση θυμάτων βασανιστηρίων: αποσκοπεί στην υποστήριξη και προώθηση της ενδυνάμωσης και αποκατάστασης θυμάτων βασανιστηρίων και θυμάτων βασανιστηρίων και θυμάτων εμπορίας ανθρώπων που είναι αιτούντες ασύλου ή προσώπων που έχουν λάβει καθεστώς διεθνούς προστασίας στην Κύπρο και για να τους βοηθήσει να ενταχθούν στην τοπική κοινωνία. Η παροχή δωρεάν νομικής αρωγής στους αιτούντες ασύλου είναι έργο χρηματοδοτημένο από το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους Πρόσφυγες και την Κυπριακή Δημοκρατία.</p> <p>Το πρόγραμμα αυτό συμπληρώνει τα πρόσθετα προγράμματα που διαχειρίζεται η Μονάδα Ανθρωπιστικών Υποθέσεων του Κέντρου Future Worlds. Βελτίωση της κατάστασης των αιτούντων άσυλο στην Κύπρο Το AIDA - Βάση Δεδομένων Ασύλου έχει ως στόχο να παρέχει ενημερωμένες πληροφορίες για την πρακτική ασύλου σε 16 κράτη μέλη της ΕΕ, τα οποία είναι εύκολα προσβάσιμα από τα ΜΜΕ, τους ερευνητές, τους νομικούς και το ευρύ κοινό.</p>
9	ΜΙΗΥΒ - Κέντρο πληροφοριών μεταναστών	<p>Το Κέντρο Πληροφόρησης Μεταναστών (MIC) έχει αναπτύξει υπηρεσίες βασισμένες στις βασικές αξίες της ακρόασης, της κατανόησης, της ενσυναίσθησης και της υποστήριξης των ευάλωτων ομάδων μεταναστών. Τα γραφεία τους αποτελούνται από υψηλά εκπαιδευμένο προσωπικό, έτοιμο να απαντήσει σε ποικίλα αιτήματα. Συνεργάζονται με άτομα, οικογένειες και κοινοτικές ομάδες για να προσδιορίσουν τις ανάγκες τους και να παράσχουν πληροφορίες όσον αφορά τις επιλογές που έχουν στη διάθεσή τους. Τους υποστηρίζουν για να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες και πόρους που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και να δημιουργήσουν νέες δεξιότητες προσαρμοσμένες αρμονικά στο κυπριακό πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον.</p>
10	'Hope For Children' CRC Policy Center	
11	Επίτροπος αρμόδια για τη διοίκηση και τα ανθρώπινα	<p>Ανεξάρτητος Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων: λειτουργεί στο πλαίσιο των</p>

δικαιώματα(Ombudsman)	<p>δομών του Γραφείου του Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από το 2009, μετά την επικύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη κατά των Βασανιστηρίων. Ο Ανεξάρτητος Μηχανισμός λειτουργεί τόσο ως προληπτικό όργανο όσο και ως αρχή ελέγχου και παρακολούθησης για τη λειτουργία τους. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, εξετάζονται οι συνθήκες κράτησης και διαβίωσης και υποβάλλονται εισηγήσεις και προτάσεις. Αυτές οι προτάσεις στοχεύουν στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών δυσκαμψιών και των πρακτικών αυθαιρεσίας. Η αρμόδια αρχή πρέπει να συμμορφώνεται με τις συστάσεις και να παρέχει απαντήσεις / σχόλια σχετικά με τα μέτρα που λαμβάνονται. Από το 2009, όταν ξεκίνησε η λειτουργία του Ανεξάρτητου Μηχανισμού, πραγματοποιήθηκαν αρκετές επισκέψεις στην Κεντρική Φυλακή, στο Κέντρο κράτησης στην Μεννόγια, στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθαλάσσης, σε πολλές περιοχές κράτησης της αστυνομίας, σε ιδιωτικά και κρατικά Σπίτια του Παιδιού, καθώς και σε σπίτια για ηλικιωμένους και άτομα με ειδικές ανάγκες. Μετά από κάθε επίσκεψη, εκπονήθηκε Έκθεση που περιείχε συστάσεις και προτάσεις για ενέργειες, μεταξύ άλλων, όσον αφορά τα τρόφιμα, την ιατρική περίθαλψη, την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού, τα συστήματα παρακολούθησης, τη χρήση βίας κλπ.</p> <p>Ο Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης των Δικαιωμάτων των ατόμων Με Αναπηρίες: Ο Ανεξάρτητος Μηχανισμός μπορεί να εξετάζει θέματα που σχετίζονται με παραβιάσεις της αρχής της ίσης μεταχείρισης ή των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο της Σύμβασης, με δική της πρωτοβουλία ή κατόπιν ατομικών ή ομαδικών καταγγελιών. Ο Ανεξάρτητος Μηχανισμός μπορεί επίσης να διεξάγει έρευνες για θέματα που αφορούν τη Σύμβαση, να οργανώνει εκστρατείες ευαισθητοποίησης και να προωθεί την προστασία και την εδραίωση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες γενικά.</p> <p>Εθνική ανεξάρτητη αρχή ανθρωπίνων δικαιωμάτων: Η Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναλαμβάνει δράση κάθε φορά που ο Επίτροπος παρατηρεί παραβίαση ή ανεπαρκή προστασία των</p>
-----------------------	--

		ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή όταν κρίνεται απαραίτητο να προωθηθεί και να καλλιεργηθεί στην ευρύτερη κοινωνία ο πολιτισμός του σεβασμού των δικαιωμάτων των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού
12	Εξωτερική Γυναικολογική και Μαιευτική Κλινική, Νοσοκομείο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος	ιατρική φροντίδα
13	Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (MIGS)	Πρόληψη και καταπολέμηση της βίας με βάση το φύλο: Το MIGS Play It for Change είναι ένα καινούριο πρόγραμμα στα πλαίσια του Προγράμματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Δικαιώματα, την Ισότητα και την Ιθαγένεια.
14	Σύλλογος SPAVO για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια	<p>Η γραμμή βοήθειας 1440 παρέχει: - Συμβουλευτική υποστήριξη για θέματα ενδοοικογενειακής βίας που αφορούν εσάς ή άλλους ανθρώπους. - Πληροφορίες για άλλες υπηρεσίες που σχετίζονται με θέματα ενδοοικογενειακής βίας. - Πληροφορίες σχετικά με τα νόμιμα δικαιώματα και τις επιλογές σας, προκειμένου να βρείτε την καλύτερη δυνατή λύση για εσάς.</p> <p>Η ευρωπαϊκή γραμμή βοήθειας 116 000 αφορά αποκλειστικά περιπτώσεις εξαφανισμένων παιδιών. Το προσωπικό μας εκπαιδεύεται να παρέχει υποστήριξη στους γονείς των αγνοούμενων παιδιών, να λαμβάνει σημαντικές πληροφορίες από τους πολίτες για ένα εξαφανισμένο παιδί και να επικοινωνεί με τις σχετικές υπηρεσίες. Η υπηρεσία 116 000 λειτουργεί στο πλαίσιο της κοινοπραξίας Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, του Συνδέσμου για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια (SPAVO) και του “Hope For Children” CRC Policy Centre (HFC). Ο Σύνδεσμος παρέχει ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική σε ενήλικες που λαμβάνουν ή ασκούν ενδοοικογενειακή βία. Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται από ψυχολόγους και ψυχοθεραπευτές. Τα καταφύγια δημιουργήθηκαν για να λειτουργήσουν ως ασφαλή προσωρινή εγκατάσταση φιλοξενίας για τις γυναίκες και τα παιδιά τους που βρίσκονται σε φυσικό και συναισθηματικό κίνδυνο από τους ανθρώπους στο οικογενειακό τους περιβάλλον.</p>

		Τα καταφύγια χρησιμεύουν ως κάτι περισσότερο από ένα καταφύγιο ανάγκης. Το SPAVO διοργανώνει σεμινάρια και εργαστήρια σε σχολεία, πανεπιστήμια, επαγγελματικούς φορείς και άλλες κοινωνικές οντότητες. Μερικά από τα θέματα των εκπαιδευτικών μας δράσεων είναι: Ενδοοικογενειακή βία / αμέλεια, αναγνωρίζοντας τα σημάδια της βίας, Σεξουαλική κακοποίηση, Δεξιότητες επικοινωνίας, Διαχείριση θυμού, δημιουργία υγιών σχέσεων (ισχύει για εφήβους)
15	Αποδοχή της LGBT κοινότητας Κύπρου	Παροχή υποστήριξης στην κοινότητα LGBT.
16	Ερυθρός Σταυρός	- Το κέντρο θεραπείας παιδιών του Ερυθρού Σταυρού - το κέντρο αγκαλιάζει θερμά το τμήμα νεολαίας προσφέροντας υλικό και ψυχολογική και συναισθηματική υποστήριξη στα παιδιά. - Εγκλωβισμένα παιδιά - Κάθε Χριστουγεννιάτικο και Πάσχα το Τμήμα Νεολαίας στέλνει δώρα στα εγκλωβισμένα Ελληνοκύπρια παιδιά που ζουν στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. - Ψυχολογική υποστήριξη, μετανάστες, οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο: Σε σχέση με την ανθρωπιστική δράση για την καταπολέμηση των θεμάτων που αφορούν τις ευάλωτες ομάδες και την ενδυνάμωσή τους για την ομαλή κοινωνική ένταξη, η Διεθνής Ομοσπονδία του Ερυθρού Σταυρού Red Crescent Societies (IFRC - www.ifrc.org) προχώρησε στη δημιουργία της Πλατφόρμας για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στον Ερυθρό Σταυρό για τα θέματα των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών (PERCO - Πλατφόρμα για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία Ερυθρού Σταυρού για τους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες)
17	Υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας	Το Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας είναι μέλος του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας αποσκοπούν στη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και της

		<p>κοινωνικής αλληλεγγύης. την παροχή κοινωνικής προστασίας, την κοινωνική ένταξη και την προώθηση ίσων ευκαιριών για όλους τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας · για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και για την προώθηση των συμφερόντων των ατόμων, των οικογενειών και των κοινοτήτων. Προκειμένου να επιτευχθούν οι προαναφερθέντες στόχοι, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διασφαλίζουν το δικαίωμα κάθε ατόμου σε αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. • Παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση σε δικαιούχους δημόσιων παροχών προκειμένου να εισέλθουν / επανεισαχθούν στην αγορά εργασίας, επιτυγχάνοντας έτσι την κοινωνική τους ένταξη. <p>Παροχή υποστήριξης στην οικογενειακή μονάδα έτσι ώστε τα μέλη της οικογένειας να μπορούν να εκτελούν αποτελεσματικά το ρόλο τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη οικογενειών και ατόμων που αντιμετωπίζουν κοινωνικά προβλήματα. • Παροχή προστασίας και περίθαλψης σε παιδιά και άλλες ευάλωτες ομάδες ανθρώπων. • Ευαισθητοποίηση των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των τοπικών αρχών για την παροχή ποιοτικών κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο. • Αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχονται από τα κρατικά ιδρύματα και τις ανάδοχες οικογένειες σε ευάλωτες ομάδες ανθρώπων.
18	Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας	<p>Παροχή ποιοτικής φροντίδας ψυχικής υγείας, πέραν της θεραπείας και αποκατάστασης, στους τομείς της ψυχικής υγείας και της πρόληψης της εξάρτησης από τα ναρκωτικά, καθώς και στον τομέα της προαγωγής της ψυχικής υγείας και των υγιών διαπροσωπικών σχέσεων.</p>

Βιβλιογραφία

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

ΟΔΗΓΙΑ 2012/29/ΕΕ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλασιού 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001F0220>

ΑΠΟΦΑΣΗ-ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 15ης Μαρτίου 2001 σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες (2001/220/ΔΕΥ)

https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-cy-en.do?member=1

Νομικά Επαγγέλματα (Τελευταία ενημέρωση 25/6/2013)

https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/cyprus_law_60_i_2014.pdf

60(I)/2014 60(I)/2014 Νόμος που αναθεωρεί το νομικό πλαίσιο που διέπει την πρόληψη, την καταπολέμηση της Εμπορίας και της Εκμετάλλευσης Προσώπων και την Προστασία Θυμάτων

http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2014_1_91.html

Ο Περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014 (N. 91(I)/2014)

http://www.familyviolence.gov.cy/upload/legislation/laws_2000_and_2004_en.pdf

Ο περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμος του 2000. (N. 119(I)/2000)

http://www.moec.gov.cy/dme/programmata/scholiki_paravatikotita/entypa/oap/enimerotiko_oap.pdf

Παραρτήματα

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cfzuhft5_SwJ:fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2015-victims-crime-eu-support_summary_el.pdf+&cd=3&hl=en&ct=clnk&gl=cy τελευταία πρόσβαση 15/4/2018

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FGLUbwI_zngJ:www.police.gov.cy/police/police.nsf/o/2A35ABB372300510C225796400284B8B/%24file/LEAFLET%2520EMBORIA_Layout%25201.pdf+&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=cy τελευταία πρόσβαση 15/4/2018

<http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/SC.nsf/All/C034727E25F13141C22578C70033C178?OpenDocument&print> τελευταία πρόσβαση 15/4/2018

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WUQ-RXbKS68J:www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/86o8DF4FDC59C71C2257E7B002BD721/%24file/%25CE%2591-%25CE%25949.2014->

[01122014.doc%3FOpenElement+&cd=7&hl=en&ct=clnk&gl=cy](#) τελευταία πρόσβαση 16/4/2018

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:kgs58odgoXoJ:www.mlsi.gov.cy/mlsi/sid/sidv2.nsf/o/4BFC7BDAF6BED555C2257A01003D65C1/%24file/%25CE%25A7%25CE%2591%25CE%25A1%25CE%25A4%25CE%2597%25CE%25A3%2520%25CE%2594%25CE%2599%25CE%259A%25CE%2591%25CE%2599%25CE%25A9%25CE%259C%25CE%2591%25CE%25A4%25CE%25A9%25CE%259D%2520%25CE%25A4%25CE%259F%25CE%25A5%2520%25CE%25A0%25CE%259F%25CE%259B%25CE%2599%25CE%25A4%25CE%2597.pdf+&cd=9&hl=en&ct=clnk&gl=cy> τελευταία πρόσβαση 16/4/2018

https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:x73Fg_mI_rQJ:https://euromedrights.org/wp-content/uploads/2017/11/Factsheet-VAW-Cyprus-GREEK.pdf+&cd=12&hl=en&ct=clnk&gl=cy τελευταία πρόσβαση 19/4/2018

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5I_uEBTgdJoJ:eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0116746eln_web.pdf+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=cy τελευταία πρόσβαση 19/4/2018

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WUQ-RXbKS68J:www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/8608DF4FDC59C71C2257E7B002BD721/%24file/%25CE%2591-%25CE%25949.2014-01122014.doc%3FOpenElement+&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=cy> τελευταία πρόσβαση 20/4/2018

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gskBmXOVar4J:www.mof.gov.cy/mof/gpo/gpo.nsf/All/D54E8892699CC9C2C2257F1100301BA8/%24file/4470%25204%252012%25202015%2520PARARTIMA%252040%2520MEROS%2520I.pdf+&cd=6&hl=en&ct=clnk&gl=cy> τελευταία πρόσβαση 20/4/2018